

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

f ü z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

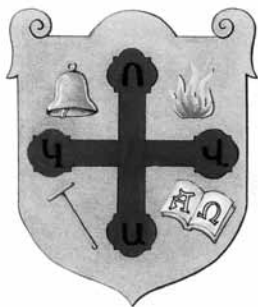

az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
kéthavonta megjelenő kiadványa
XXI. évfolyam 229. szám
2017. május-június

Tisztelt Olvasóink!

2015-től az EÖGY füzetek minden páratlan hónapban jelenik meg, míg a Fővárosi Örmény Klub minden páros hónapban kerül megrendezésre a hónap harmadik csütörtökén. Mindenkit szertettel várunk a Pest Megyei Kormányhivatal Nyáry Pál termébe, bejárat a Budapest V., Városház utca 7 szám felől.

Az örmény naptárból

1773. május 16-án oszlott két ágra a Mechitarista Rend, az egyik ág Velencében maradt, a másik előbb Triesztbe, majd Bécsbe költözött. Mindkét ággal voltak kapcsolataik az erdélyi örményeknek (Velence – Erzsébetváros, Bécs – Szamosújvár). Budapesten is előbb velenceiek, majd bécsiek voltak. E szétválás bizonytalannal emberi tulajdonságból fakadt, de ez nem von le semmit a rend áldozatos missziós és kulturális értékeket mentő munkájából. Mindkét ág használta a rend jelvényét: karélyos végű egyenlőszárú kereszt, a száruk végeiben az alapító Mechtár két-két szavas jelzőinek örmény kezdőbetűi vannak: *Mária örökbefogadottja – a bűnbánattartás doktora.*

dr. Sasvári László

Lapunk az interneten: www.magyarormeny.hu honlapon is olvasható.
Elektronikus levélcímünk (e-mail): magyar.ormeny@t-online.hu

Fővárosi Örmény Klub – 2017. április 20.

Megemlékeztünk a 80 éve született *Lászlóffy Aladár* költő, íróra, aki 8 évvel ezelőtt, éppen e napra virradóan hagyott itt bennünket. A sors keze volt, hogy a Zuglói Örmény Önkormányzat által szervezett klubdélután vendégei, a XVI. kerületi Corvin Kórus és a Toborzó Citera Együttes, *Vikol Kálmán* vezényletével csak 18 órára tudta vál-

lalni a fellépését, így lehetőség nyílt arra, hogy az EÖGYKE, a Klub háziasszonya felelevenítse a közösség elhunyt neves személyiségét, a közvetlenségéről, és kitűnő humoráról ismert és szeretett Alit, az EÖGYKE tiszteletbeli elnökét. Visszaemlékezések, filmbejátzások – az Aradi Vértanúk emlékűnepségen a Városháza

dísztermében 2004-ben, a Genocídium emlékűnnepi riportja 2008-ben, majd a halotti búcsúztatója 2009. április 25-én örmény rítus szerint az Orlay u-i örmény katolikus templomban, amikor a hazai írók, költők, barátai megtöltötték a templomot, hogy búcsút vegyenek Tőle. Versek hangzottak el az EÖGYKE 2005-ben

kiadott Emléknaptára – a Genocídium 90. évfordulójára – 12 verséből, amelyeket a felkérésre alkotott, bár megjegyezte, hogy sohasem írt verset „megrendelésre”, de az erdélyi örmény közösségéért elvállalja. Jó volt látni, hallani megnyugtató hangját, gondolatait, emlékezni Rá. Éreztem, hogy velünk van.

A szünet után a XVI. kerületi Corvin Kórus

énekszóval vonult be a terembe a Toborzó Citera Együttessel együtt Vikol Kálmán vezetésével. Egyházzenei, világi és népi jellegű énekek, Bárdos népdalfeldolgozások, népdalcsokrok hangzottak fel, sőt még a hallgatóságot is megénekelgették. Kálmán nagyszerűen szóltatta meg kórusát, érezhető volt, hogy rendszeresen

találkoznak és valamennyien szeretnek együtténekelni. A fiatal, 3 tagú citerazenekar szépen, összehangoltan játszott, egyik fiatal még táncra is perdült. A hangulat a tetőfokára hágott, a klub tagjai nem akarták elengedni a fellépő művészeket. Utána kis fogadás és beszélgetés tette teljessé az estét.

dr. Issekutz Sarolta

Kerek évfordulók

80 éve született és 8. éve hunyt el

Lászlóffy Aladár (1937-2009)

Ha megíródik valaha az a XX. századi magyar irodalomtörténet, amely az 1918 (és 1945) után szétszakított, majd az 1989 után (úgy ahogy) egymásra találó nemzettestek irodalmainak egymáshoz való viszonyát is fel óhajtja tárni, annak fontos fejezete lesz az erdélyi irodalom magyarországi befogadása a hatvanas-hetvenes évek fordulójától. Az az örvendetes folyamat, amikor a politikai aggályok illetve tiltások ellenére az anyaország is ráébred arra, hogy milyen jelentős művek szü-

Fátum

lettek odaát a szigorú elszigeteltségben. Ám a jelek szerint az itthoni kritika érdeklődése és hatóköre, valamint az olvasói figyelem is szűkösnek bizonyult. Mert igaz, hogy *Sütő András*, *Páskándi Géza*, *Szilágyi Domokos* és *Szilágyi István*, meg páran mások Magyarországon is elismert írók lesznek, nagyon sokan viszont

Atlasz helyén az eget tartom. Én voltam az az égő karton, melyről az Úr rajzolta rátok nagy hátterét, az Arrarátot.

kimaradtak, vagy csak méltánytalanul lassan jutottak az illő elismeréshez. Közéjük tartozik *Lászlóffy Aladár* is, aki otthon nemzedékének, az ún. első Forrás-nemzedéknek vezérszelleme volt. Hallatlan gazdag és hallatlan sok irányba ágazó életművét még ma sem ismerjük igazán. Életútjának az alapos feltárására is szükség volna, mint egyikére azokénak, akik akkor sem települtek át Magyarországra, amikor erre mód nyílt, ám hangsúlyosan jelen tudtak lenni a rendszerváltozás utáni irodalmi mozgalmakban.

Tordai születésű volt, kolozsvári honos lett, de erőteljesen számon tartotta nagy múltú örmény családját. (Örménységére nézve I. *Gudenus János József*: Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája. Javított és bővített kiadása, 2010, 485-501. Itt áll ez is: L. Aladár, meghalt

Budapesten 2009. április 19-én. Búcsúztatása uo. Örmény katolikus Kápolna, 2009. április 25. Tem. Kolozsvár, Házsongárdi temető, 2009. ápr. 30. Kossuth-díjas erdélyi magyar költő, író, műfordító, szerkesztő.) Írt regényt, verset, esszét, irodalomtörténeti munkákat, jelentős fordítói életműve is. Több mint harminc kötete jelent meg, élete utózára minden valamire való kitüntetés megtalálta, a Bethlen- és a Kossuth-díjig és a Digitális Akadémia tagságáig.

Az ars poetikájának lényegéről faggatókat egy kései interjúban első öszszegyűjtött kötetének címéhez irányította: „... hogy kitudódjék a világ”. A nemzetközi avantgard törekvéseitől elzárva magának kellett felfedeznie – miként legmodernebb elkötelezettségű pályatársainak – sok mindent és éppen ez a művészi útkeresés teszi oly különlegessé pályakezdését, azután meg annak a folyamata, ahogy ezek a kezdetek klasszicizálódnak az idők során. Egyszerre volt annak tudatában, hogy ő Kolozsváron az Európai lírai egyetemesség küldöttje és megbízottja, és megszállott őrizője a múlt minden fellelhető darabjának. (E sorok írójának felejthetetlen emlékei azok a kolozsvári órák a régi Nyíró-ház manzárdjában a hetvenes években, amikor *Bolyai Farkas* íróasztalára könyökölve, *Arany János* szalontai jegyző passzusa alatt, régi erdélyi fejedelmi pénzérmeket morzsolgatva folyt a tilalmas, de ironikusan kedélyes beszéd. Meg azok majd később,

amiket itthon meg köztereken folytattunk, s amiből soha el nem maradt részéről a „közös örménységünket” provokáló tréffalkozás.) Ha megszületnék egy nagymono-

nográfia Lászlóffy Aladárról (amit *Széles Klárától* várjuk, aki író és műlegjobb ismerője itthon), annak éppen azt a sokszoros kettősséget kellene érzékeltetnie, ami újítás és megőrzés, felfedezés és integráció címszavaival írható le. Amire nézve – és a legújabb idők kritikai közbeszédének ajánlva – emlékeztessünk egyetlen Lászlóffy-leleményre, a legendássá vált „szövegek szövetsége” felismerésre, ami jóval korábbi, mint arról a nyugati és – persze késésben – az itthoni teoretikusok beszélni kezdtek. Hogy mi

is ez? – néz vissza a költő a maga hatvan-hetvenes-nyolcvanas évekbeli működésre egy 2002-es kolozsvári beszélgetés során: „Ennek jó magyar neve manapság – amikor már nemcsak a szöveget előállítók, hanem a trénerok is elmerülnek ebben a hipermangán fürdőben – intertextualitás... éreztem, hogy a szövegek nem egészen jelentik egymás kiegészítését, a szövegek szövetében, szövődményében van ott az a valami, ami a kezdet óta önmagát folytatja...”

(A.K.)

(Megjelent: *Távol az Araráttól... A magyarörmény irodalom, szerkesztette Alexa Károly, Erdélyi Örmény Múzeum 20., Kiadó: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, Budapest, 2014*)

Régi állomáson

Ó kedves századforduló,
fakult fényképen barna hő,
a sok esernyő és kalap
és visszasütött még a nap –

azóta robot a vonat,
időnként kiszállna a kor
kicsit sétálni valahol,
egy hús faszor, egy ódon tér –

de meg nem állunk semmiért,
tavaszon, őszen át robot,
a tetőn golyózaporok,
valami csipkét ráz a szél,
még mindig lánykori fehér,
az ablak odacsípte, és
most lobog, mint a hősés.

Balogh Jenő

Miért alakult meg az Erdélyi Örmény Gyökerek

Kulturális Egyesület? – 2. rész

Egy „kulturális fegyverhordozó” férj emlékei

... hmmm. Ügyes...

Mindenek előtt azt kell megmagyaráznom, hogy miért is kerül a képbe az EÖGYKE vonatkozásában mindenhol *Avanesian Alex*, vagy csak egyszerűen Alex neve. Az ok, mert úgy éreztem, az elmúlt 20 év szinte minden mozzanatában, eseményében benne volt az Alexszel való összehasonlítás, az Alexszel való küzdelem. Talán még úgy is, hogy no lám, mi mennyivel jobban, ügyesebben, hasznosabban csináljuk, vagy az, hogy azért nem sikerülhetett úgy, ahogy szeretttük volna, mert a pénzt Alexék kapták...

E részben folytatom a *dr. Issekutz Sarolta* és Alex közötti alapvető különbségekkel: a pénzkezelés és a törvénykövetés, valamint a megcélzott közösség és annak kultúrája vonatkozásában.

Először tehát a kulturális irányvonalbeli különbségekkel folytatom.

A választási törvény, amely szerint bárki szavazhatott bármely kisebbségre, bizonyos mértékig megmagyarázza Avanesián Alex kultúrpolitikáját. Elmélete szerint akkor kapnak az örmények sok szavazatot, ha a társadalom szép, látványos kulturális élményekben részesül. Ezt a kirkat kultúrpolitikát tehát a választási törvénnyel is igazolhatnánk, ha teljesen nem is. Meghatározóbb a két személy közti különbség a tömegekhez való hozzáállása vonatkozásában. Sarolta a közösség tagjainak megkeresésével, nevük alapján örménynek valószínűsíthető személyek

felhívásával igen széles örmény bázist talált, köztük sok művészt, művészetek után érdeklődő személyt. Több száz személylyel épített ki közvetlen, élő kapcsolatot. E kapcsolatok életre keltek, nemcsak Sarolta irányába, hanem egymás között is, és kialakult Saroltában az a meggyőződés, hogy létezik Magyarországon egy olyan örmény gyökerű közösség, amelyet nem csak az örmény nyelvű filmek, az örmény rendezvények érdeklík, hanem van saját kulturális értéke is. E kultúra lehet egy kicsit már része a magyar kultúrának, de azt ápolni kívánja. Kiderült, hogy e közösség nem Jerevánt, hanem Erdélyt tekinti gyökereinek, mint ahogyan ő maga is ezt a tudatot hozta a szülői házból. Őseik nem a Kaukázusban vannak, hanem pl. a szamosújvári, erzsébetvárosi temetőben, stb. Az is kiderült, hogy nagyon sokan megtalálták közös gyökereiket, közös történelmük van és a legfontosabb, hogy ez a közös történelem nem valami elvont kategória, hanem családi kapcsolatokban jelenik meg. Szinte mindenki mindenkivel családi kapcsolatba hozható. Az is kiderült, hogy az elmúlt 40 évben a családok nem nagyon beszéltek, beszélhettek a származásukról, kulturális örökségükről és így sok minden elhalványodott, mégis hajlandóak az örmény kulturális gyökereikkel foglalkozni. Ezek a hatások oda vezették Saroltát, hogy ellentmondva *Avanesian Alex* és *Moldován*

Domokos kulturális irányvonalával, komolyan kezdett foglalkozni a közösség felélesztésével, a kulturális gyökerek feltárásával, a megkeresett családok genealógiai kapcsolataival, az erdélyi magyar-örmény hagyományok, szokások felélesztésével. Ez egészen más kulturális irányvonalat jelentett. Talán igaz, hogy „fából vaskarika” volt, de sikerült a magyar nyelvű örmény kulturális élet beindítása, amely a szerveződő közösség erdélyi örmény gyökereit, kultúráját kutatja, ápolja, felkeresi az erdélyi közösségeket, a közösséget fizikailag is összetartja, felkutatja a közülük származó művészeket, tudósokat, közéleti személyiségeket és bevonja a közösség életébe. Kicsit távolról nézve ez a kultúra annyiban örmény, amennyiben örmény gyökerű emberek művelik, ezáltal hordoz magában egyfajta keleti sajátosságot. Fel kellett kutatni, majd kimondani, hogy vannak magyar művészek, pl. *Ady Endre, Hollósy Simon, Csiky Gergely, Tutsek Piroska, Kacsóh Pongrácz, Bányai Elemér (Zuboly)*, stb., akik nemcsak magyarok, hanem örmény gyökerűek is. Kereste és megtalálta a jelen magyar-örmény művészeit is – pl. *Szervátiusz Tibor, Novák Tata, Jankovics Marcell, Dávid Katalin, Döbrentei Kornél*, stb., még azokat is megtalálta, akik nem érték el Moldován Domokos színpadi küszöbét. Meg kellett szervezni az ő fellépési lehetőségüket is. Sarolta ezért is hozta létre 1996. márciusában a Fővárosi Örmény Klubot, mint fővárosi elnök, amely a szétzóródott, láthatatlan erdélyi örmény közösség összekovacsolásának egyik színhelye volt és egyúttal itt „fellépési lehetőséget” kaptak második, harmadik vonalba számított, gyakran amatőr előadók, kezdő ifjú művészpálánták is, akik máshol nem kaptak lehetőséget a bemutatkozásra. A

legfontosabb elv az volt, hogy „a mi kultyánk kölke”, azaz erdélyi magyar-örmények. Avanesiánék már a kezdeti pillanatokban, 1996 őszén a klub betiltását, megsemmisítését határozták el, az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek megszüntetéséhez hasonlóan (az EÖGY füzetek akkori, „gyermekkori” neve ANI újság volt). E helyzetben az 1997. február 14-én megalakult EÖGYKE megmentette mindkettőt és vállalta a működtetésüket, magához ragadta a kiadási jogot, szervezést költségeivel együtt. Egy darabig még próbálkoztak Avanesiánék konkurens klubot alakítva, de az hamarosan elhalt, mert nem volt bennük az a vonzerő, amely a Saroltában megvolt. A klub közönsége, az egyre távoluló közösség megismerhette a közülük származó magyar-örmény művészeket is. A Fővárosi Örmény Klub betöltötte azt a funkciót is, hogy az elmúlt 40 évben elnyomott közösség „rearmenizálása” megtörténhessen. Sarolta sokrétű kutatása, terve szerint nagyon sok előadás hangzott el az örmény történelemről, művészetekről, vallásról, a gyökerek kutatásáról (közben több kiállítás került megnyitásra, amelyeken e történelem dokumentumai kerültek bemutatásra), hogy mindenki felelevenedjék az esetleg csak gyermekkorában hallott örmény gyökér. Egy teljes generációt kellett megtanítani az örmény történelemtől az erdélyi magyar-örmény történelemre is. Sokan csak azt tudták, hogy van bennük örmény vér, hogy az ősök Aniból származnak, de azt nem, hogy mit is jelent erdélyi örménynek lenni, ki is volt pl. *Szongott Kristóf*, milyen város az Gherla. A munka sziszifuszi volt és valóban nem volt látványos, általában zárt körben zajlott. Hálásak lehetünk a két „nem örmény gyökerű” egyesületi alapító tagunknak, akik a

kezdetekkor segítettek. *Dr. Sasvári László* és *Magyar István Lénárd* „csak magyarként” beleásták magukat az örmény történelembe és kultúrába, liturgiába és nemcsak „szakmai” színezetet adtak a mozgalomnak, hanem bevezettek bennünket az „örménykedésbe”. Keleti örmény barátaink nem segítettek, talán nem is szándékosan, hanem azért, mert ők is járatlanok voltak az „örménykedésben”, amely az elhalványult, feledésbe ment tudás vissza-, vagy megszerzését jelentette számunkra.

Meg kell még említeni a „hőskorból” *Fancsali János* alapító tag szerepét is, aki nemcsak történelmi, irodalmi, hanem a zenekultúra vonatkozásában is „besegített”, valamint feleségét, *Máriát* is gyönyörű hangjával, a zeneiskolájukat, annak tanáraival egyetemben. Kulturális vonatkozásban nagyon sikeresek voltak a *Wertán Zsoltné Kinga* által szervezett karácsonyi betlehemes gyermek előadások is. Folytathatnám az emlékeztést az előadókkal, de senkit nem szeretnék megsérteni, hogy kimaradt. Nagyon köszönöm mindenkinek, aki eljött a klubba, előadott, bekapcsolódott a családfa kutatásba, zenélésbe, vagy egyszerűen csak meghallgatta a műsort. Az elején nagyon izgultam minden ilyen nap előtt, de később belezottam a beszerzésekbe, a szendvicses ládák szállításába, a szerelésbe, hangosításba, világításba, stb. Most már 240 klubdélután – 2015-től anyagi nehézségek miatt csak kéthavonta rendezzük meg – van a hátunk mögött.

Korábban nem tudtam, milyen öröm a közösséget szolgálni. Falusi származásúként mindenkire hasonlóan én is eljárta metetésekre, ahol mindig kérdésként merült fel, hogy hányan is voltak valakinek a temetésén, hányan ismerték. A faluról a városba kerülve megtapasztaltam,

hogy sok embert a szűk családon kívül senki sem kísér el utolsó útjára, ami annak a jele, hogy nem élt közösségben. Furcsa gondolat, de egy-egy sikeres rendezvény után időnként felmerült bennem, ha most lenne a temetésem, igen sokan lennének ott. Node e kis kitérő után összefoglalva azt tudnám mondani, frenetikus siker volt a Magyarok Házának Bartók termében a minden hónap harmadik csütörtökön, hívtottan és hívatlanul rendezvénysorozat. Most csak a szépre emlékezem és elfelejttem azt, hogy nem szólt a mikrofon. Számomra az egyszerű kartonlapokra ragasztott hatalmas, kézzel rajzolt, ágas-bogas, kiolvashatatlan, hiányos családfák látványa lenyűgöző és megragadó volt, annak ellenére, hogy nem királyi családokat mutatott be. De a lényeg – mint mondtam – Mi voltunk a kartonpapírra ragasztva és megtaláltuk a kapcsolatot a Te dédnagyanyád és az én dédszüleim között és a „mi kutyánk kölke” zenélt, énekelt, szavalt.

Egy idő után a közösség mérete zavaró lett Avanesiának számára. Sokkolóan hathatott egy-egy karácsonyi rendezvény fotója, amelyen 150-200 fő jelent meg. Megsejtették azt a veszélyt, hogy a magyarörmények sokan vannak. Nemcsak művészek és tudósok, politikusok, hanem „választópolgárok” is, akik kulturális igényét nem lehet kielégíteni évi egy-két nagyszabású rendezvénnyel. Ha azok a választópolgárok aktivizálódnak, akkor végük van. Ezt a sikeres kultúrpolitikát meg kell állítani, határt kell szabni az örménykedés elterjedésének. A megálítás lehetőségét abban látták és talán még ma is abban látják, hogy meg kell állítani Issekutz Saroltát, le kell fejezni a közösséget. Ezt a szándékot nem lehetett nyíltan kimondani, a stratégia az aknamunka volt. Feljelentések, elnöki leváltási kísérletek

(II. kerületben, a fővárosban), saját külföldi kiadású újságukban becsületsértő, rágalmozó cikkek megjelentetése, stb. Miután ez sem hozott eredményt, nem tudták Saroltát a „földbe taposni”, stratégiát váltottak. Az új stratégia az lett, hogy „ha már nem tudom legyőzni, akkor az élére állok”.

...hmmm. Ügyes...

Megjelentek a Magyarok Házában és ott szervezkedtek a Sarolta közösségében, próbálták elcsábítani a tagokat. Ők is szerveztek magyar témájú örmény kulturális rendezvényeket konkurencia jelleggel a Deák Ferenc utcában, lehetőleg ugyanazon napra. Többször is próbálkoztak azzal, hogy Saroltát a közösséggel együtt bevigyék a Deák Ferenc utcába, majd később a Semmelweis utca 17-be, de sikertelenül. Sarolta önként nem hajtotta a nyakát Alex bárdja alá.

Alex és Domokos rendezvényeit utólag elemezve kimondható, hogy ezen a rendezvények oly szempontból sikeresek voltak, hogy kibővítették, színesítették a magyarörmény repertoárt, de a magyarörmény terjeszkedést megállítani nem lehetett. Oda vezetett, hogy most már az „Arméniás” kerületekben is magyarörmények zenélnek, magyarul mondanak verset, ők is sokat beszélnek az erdélyi történelemről, múltról. Lehet, hogy arányai-ban több szó esik Jerevánról és Örményországról, időnként megjelennek „igazi” örmény művészek, produkciók is, de most már kimondható, a Sarolta kulturális irányvonala győzött mindenhol, még akkor is, ha azt nem a Sarolta valósítja meg.

Vannak időnként „zavaró” jelenségek is, amelyeket nevezhetnénk örömtelennek is, például amikor egy-egy magyarörmény előadást, produkciót, személyt megkörnyékeznak, hogy a kiállítást, a

produkciót, stb. az ő égiszük alatt, az ő finanszírozásukban, az ő helyszíneiken mutassák be úgy, mint az ő produktumukat. Örömmel jelentem, hogy ha e csábítás sikerül is, ezzel maguk is a magyarörmény kultúrát terjesztik, azt, amit korábban tűzzel-vassal irtottak, szóban ócsárolták.

A legújabb akciójukat úgy hívják „alakítsunk mi is magyarörmény egyesülete(ke)t, a hozzánk (A.A.-hez) lojális magyarörmény emberekből és őket hozzuk előnyösebb anyagi helyzetbe, így töröljük le a színről Issekutz Saroltát”. Az embereket át kell csábítani, Sarolta közösségét kiüresíteni és így lassan elsorvasztani azt a közösséget.

...hmmm. Ügyes...

Ezen elméletnek van azonban egy nagyon komoly buktatója. Azt elfelejtették, hogy egy jól működő új közösség felépítésének kulcspon-tja a megfelelő személy, személyek megtalálása. Kell az a láthatatlan vonzerő a közösségépítéshez, amely a Saroltában megvan. De olyan embert még nem találtak, akihez vonzódnak az emberek. Egyelőre csak a rombolás zajlik, a Sarolta közösségének rombolása és ellehetetlenítése, de a párhuzamos építkezés még nem sikerült. Nem érzik, hogy a közösségépítéshez nemcsak az kell, hogy meghirdetünk egy-egy előadást, egy rendezvényt, amire eljönnek az emberek és meghallgatják a produkciót. Az új közösség megteremtéséhez ennél sokkal több kellene, ennek titka a személyes kapcsolatépítési adottság, a hitelesség, kiszámíthatóság, az önzetlen, lélekből fakadó munka és szeretet. De az is lehet, hogy nem is céljuk felépíteni az Alexhez lojális magyarörmény közösséget, mert e témával csak addig foglalkoznak, amíg rombolni kell.

...hmmm. Ügyes...

Gazdasági és törvényességi szemléletbeli különbségek

Gazdasági szemléletüket tekintve Avanesian Alexék sajtószerűen közelítették a pénzt. Az első időben elterjedt volt egy gyakorlat, hogy ha pl. valakinek szüksége volt egy öltönyre, egy hegedűre, akkor oda kell menni Avanesian Alexhez, aki benyúlt a mellényzsebbe és kifizette azt. Ha a közösség elment busszal Bécsbe a Mechitaristákhoz, akkor hazafelé a busz megállt egy étterem előtt és Avanesian Alex benyúlt szintén a zsebébe és kifizette mindenki vacsoráját.

...hmmm. Ügyes...

Mindenki úgy gondolta és elfogadta, Avanesian Alex ezt megetheti, mert ő az Országos Örmény Elnök. Talán egyesek odáig is elmerészkedtek a gondolatban, hogy neki ez kötelessége is. Azzal senki nem törődött, hogy a zsebből kifizetett összeget Avanesian Alex hogyan veszi ki az országos kasszájából és mennyit vesz ki minden határozat és minden számla nélkül. E működés igen kényelmes és egyszerű volt a képviselőknek, a közösségnek, (már azoknak, akik bírták az elnök bizalmát és támogatását, mert azt meg kellett szerezni és lojalitással megtartani). Gondolom ez ma is így van, de ez csak feltételezés.

Hasonló szemlélettel közelítette meg Moldován Domokos Issekutz Saroltát, mint Fővárosi Örmény Elnököt, hogy ő is egyszerűen benyúl a pénzes táskába és fizet. Egy délután megáll egy taxi, kiszáll Moldován Domokos és bejön az irodába. Megkérdezi, hogy tetszett a sopronkőhidai kőbányában bemutatott kamaraopera előadása? Igen tetszett, akkor ő most kér 100.000 Ft-ot, mert a kamaraoperával kapcsolatban neki adósságai vannak. Nagyon elcsodálkozott a válaszon, hogy

csak akkor kaphat pénzt, ha testületi határozat van róla és majd számla is kell. Többet nem is kért pénzt, hanem több más fővárosi képviselő társával nekimentek Saroltának. Ekkor volt az a pillanat, amikor megvonták a Fővárosi Örmény Klub támogatását, nem engedélyezték az ANI újság kiadást, nekimentek a férjének, hogy a férje cégébe megy a fejlesztési pénz, holott tudták, a férjnek sohasem volt semmiféle cége és most sincs. De ezt is túléltük. Ég és föld a két személy hozzáállása a pénzosztáshoz és a törvényszerűséghez. Kétségtelenül biztosan többen haragszanak Saroltára, hogy nem osztogatja a pénzt, de ez az ára annak, hogy ma is nyugodtan hajtjuk fejünket a párnára.

Egy „háttérbeszélgetésen” arról kérdeztem Alexet, hogyan van, hogy az újonnan alapított *Kiss Ernő-Lázár Vilmos* díj kitüntetettjei között nagyon sok kerületi polgármester is szerepel (akkor több mint 10 érmet osztottak egyszerre)? Ők nem is örmények és mit tettek az örmény kultúráért? Ők adják a pénzt, ők tesznek a legtöbbet az örménységért, őket mindig ki kell tüntetni!!!-v volt a válasz. Csak megjegyzem zárójelben, hogy amelyik kerület kevés pénzt adott, annak polgármestere nem kapott díjat.

...hmmm...ügyes....

A kerületi képviselők folytonosan panaszkodnak, sok az adminisztráció és nem értenek hozzá. Hogy van ez az V. kerületben? Válasz: Mi nem csinálunk semmi adminisztrációt, mert ezzel megbíztuk a kerületi ügyintézőt, ő mindent megcsinál helyettünk, nekünk csak alá kell írni, még testületi üléseket sem kell tartani. Ezt úgy értük el, hogy elvittük az önkormányzati dolgozókat egy jereváni utazásra, azóta semmi gondunk, bajunk nincs az adminisztrációval, és rengeteg pénzt kapunk az önkormányzattól.

.....hmmm. Ügyes.....

A gazdasági szemlélet különbségre jellemző az is, hogy bár a törvény lehetővé tette az országos önkormányzatoknak a gazdasági tevékenységet, dr. Issekutz Sarolta azt mindig, (még ma is) ellenezte. Ő kifejezetten ragaszkodott a kulturális, hagyományápolási profilhoz és kizártnak tekintett mindenféle ismeretlen funkciójú gazdasági „vámszabadterület” és „KFT” tevékenységet. Egyesek akkor úgy képzelték, hogy az országos önkormányzat vagyonát (az állami támogatásképpen kapott MOL részvényeket) beviszik valamiféle közös (magán és önkormányzati) KFT-be. Sajnos végül a MOL részvények 30 milliós értékben így is eltűntek.

Nagyon zavarta őket az a folytonosan figyelmeztető hang, hogy „törvényesen kell működni”, „el kell mindennel számolni”, „határozatot kell róla hozni”, „az elnök felel mindenért”, stb.

Emlékszem, az elején volt egy országos képviselő, nevét nem mondom, már meghalt, aki felpattant, „Sarolta, ha még egyszer azt mondja, hogy „a törvény szerint”, akkor kiugrom az ablakon”. (Nem ugrott ki, pedig még sokszor hallotta).

Annyira zavaró volt számukra ez a hang, hogy kizárás lett a vége, azaz egy sebtében összehívott debreceni testületi ülésen (egy farsangi bál csatolt részeként), amelyen a „vádlott” nem is volt jelen, nem is tudott róla, meghallgatás nélkül dr. Issekutz Saroltát kizárták az Országos Örmény Önkormányzatból. Még a parlamentben is szó volt róla, miután Sarolta megtámadta a jogszabálysértő kizáró határozatot, ugyanis nem az OÖÖ-től kapta meg a mandátumot, hanem a választóktól.

Bár az elmúlt 20 év alatt a törvények és szabályok nagyon sokat változtak,

az OÖÖ jelenlegi vezetésének gazdasági szemlélete azóta is „töretlen”. Gazdasági koncepciójuk annyiban módosult, hogy a pénzt egy összegben kiszervezik Avanesian Alex kezébe és felügyeletébe tartozó „cégbe” (cégvezető a felesége *Karapetián Karine*), onnantól kezdve a pénzek elosztásába senkinek semmi joga, belátása nincs.

...hmmm. Ügyes...

A helyzet az utóbbi években annyiban változott, hogy fejlődtek, no nem morálban, hanem létszámokban. Ma már többféle kell osztani a pénzt, több ilyen „céget” kellett alapítani.

Összefoglalva a 20 év működési tapasztalatát, úgy jellemezhetjük, hogy párhuzamos működés volt, Sarolta és Alex között, kölcsönösen pozitív és negatív hatásokkal. Miután Avanesián Alexnek nem sikerült a maga fennhatósága és koncepciója alá begyűrni Saroltát, Sarolta önállósította magát koncepcionálisan és gazdaságilag, megalakította az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületet és a következő évek erről a párhuzamos működésről szóltak. A választásokon megszerzett önkormányzatok (Alexénál szűkösebb) pénzügyi forrásait kellően koncentrálván, kellő gazdálkodással nagyon szép eredményeket tudott felmutatni Magyarországon és Erdélyben.

Párhuzamos működés volt a két tábor között, bár időnként egy-egy konzerves doboz átrepült a kerítésen, ide is, oda is.

Kicsi előzetes a III. részből:

Hogyan küzdött meg Sarolta nőként az örmény férfi vezető-világgal, hogyan lehetett megnyerni a papságot arról, hogy az örmény katolikus identitás nem ott fejeződik be, hogy valaki fizeti az egyházi hozzájárulást? Hogyan nem lett az

örményeknek egy igazán használható kulturális központja, közel az Orlay utcai templomhoz?

Felteszek néhány „megválaszolhatatlannak” tűnő kérdést és elmondom az én válaszomat.

pl. Mi lett volna, ha nincs Alex? Mi lett volna, ha nincs Sarolta? Mi lett volna, ha Ők ketten tudtak volna együttműködni? Kik az igazi vesztesei e „küzdelemnek” stb.

Az én válaszaimon nagyon sokan megfognak lepődni. De ahhoz még két hónapot kell várni.

És a végén elmondok egy „ősi örmény tanmesét” a „magyarörmény virágról”, Alexanjan örmény fővezérről és Saroltanján kertészről.

.....hmmm. Ügyes... *Folytatjuk*

A Farkashegyi Repülőtéren (Cikk – 37. old.)

Bálintné Kovács Júlia

Hogyan találtam rá az erdélyi magyar-örmények híres zenész családjára?

2. rész

Az előző részből sokmindent megtudhattunk *Petres Csabáról, Dobribán Anna és Petres Sándor* legkisebb unokájáról, aki 1951-ben született Gyergyóditróban, és zenepedagógusként éli az életét.

Középkorait a marosvásárhelyi Művészeti Líceumban végezte (1970), majd zenetanári diplomát szerzett a kolozsvári Zeneművészeti Főiskolán (1974). Tanári pályáját odahaza kezdte általános iskolai tanárként (1974-76), s rövid csíkszeredai kitérő (1976-77, Művészeti Líceum) után 1977-től napjainkig ugyanott folytatta. A tanári munka mellett számos

kiadványt hozott tető alá, mert úgy látszik *Hamvas Bélával* együtt vallja: „Az ember ott kezdődik, hogy terem valamit, ami nincs. Csak azt érdemes megcsinálni, ami nincs” .

Önálló kiadásban megjelent munkái: *Blockflöte ABC*. Csíkszereda 1992 (ugyanazon évben 2., 2001-ben bővített 3. kiadás ugyanott);

Darabok kezdő blockflöte-együttesek számára. ugyanott 1992;

Rövid elméleti összefoglaló összhangzat-tanból. ugyanott 1998.

A Könnyű egyházi kórusművek egynemű és vegyeskarok számára című gyűjtemény „szerzője”.

„143 átírat zongorakíséretes szoprán és alt Blockflötékre”, kézirat, a csíkszeredai Nagy István Művészeti Líceum könyvtárának adományozva, 2005.

„Tücsök koma gyere ki” 288 gyermekdal és -játék óvodásoknak és kisiskolásoknak, Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2006, 2., javított kiadás, ugyanott 2007.

„Tarka madár” 162 könnyű darab szoprán és altfurulyára, Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2007.

„Nyolc kolinda” bariton szólóra és vonós-nyegyesre, 2008.

„Karácsonyi zene” 10+3 tétel, karácsonyi dalok, vegyeskar, zenekar, 2009.

„Öt magyar népdal fuvolára és vonósnyegyesre”, 2011.

„Zene – Segédkönyv az általános iskolák V-VIII osztályai számára”, Markhouse Kiadó, Gyergyószentmiklós, 2012.

„Zenei minimum – Kis komolyzenei ABC”, Corvin Kiadó, Déva, 2015.

„152 átírat zongorakíséretes szoprán és alt Blockflötékre”, kézirat. A Csíkszeredai Nagy István Művészeti Líceum, és a Gyergyószentmiklói Vaskertes Általános Iskola könyvtárainak adományozva, 2016.

Petres Lajos, Dobribán Anna ebből a fészekből való harmadik unokája, aki 1939. január 29-én született, így mesélt 2014-ben *Bajna György* újságírónak az életéről.

Pedagógus-dinasztia tagjaként fúr, farag, kertészkedik, tart juhot. Mint az

egykori, „egynadrágos” tanítók. Visszavonultnak mégsem tekinthető, hiszen képtelen tétlenségre, ahogy települése életének csupán a tudomásulvételére is. Gyümölcsöt természet, málnát és szőlőt, amiből az idén mintegy 100 kilogrammot szüreteltek feleségével. Ha már szakmai véleményére nem annyira kíváncsiak, hát nem a dalkultúra ápolásával múlatja az idejét, bár kórusai hozták számára a legtöbb sikert, elismerést, továbbra is rajta tartja a kezét közössége pulzusán. Mi mást is tehetne, nagyapáról, apáról szállt rá ez a „rossz szokás”.

Ha behunyam a szemem, a csengő hangú gyereket látom, aki édesapja, a messzi földön is ismert kántortanító, *Petres Ignác* mellett a szentmiséken, vagy az egyházi kórus szólistájaként énekel. Máskor a magyar katonáknak daloló alakja villan meg, akikhez a 21-es határvadász zászlóalj parancsnoka vitte lóháton, nyergében a négyesztendős, vékonydongájú fiúcskát, aztán a szép énekért jutalmul csokoládét adó német katonáknak éneklőt, végül a szép magyar nótákért süvegucukorral jutalmazó szovjet katonáknak dalolót.

Édesapja fogságból való hazatérése után, *Újvárosi Irén*hez adják a tehetséges gyermeket zongorázni tanulni, de szülei nem tudják fizetni a tandíjat, emiatt a zongorázás abbamarad.

Ugorjunk néhány esztendő t. ősz van. A gőzmozdony a marosvásárhelyi állomáson pöfög csendesen, amikor egy hetediket végzett fiú száll le az egyik III. osztályú vagonból. Édesanyja egy aktatászkába szalonnát és kenyeret csomagolt, édesapja pedig így figyelmeztette: – Amikor megérkezel Vásárhelyre, körül nézel, s meglátsz egy szép, színes tornyot. Elindulsz feléje. Mellette gyönyörű palota díszleg. Na, te oda bemész, felmégy

az emeletre, és jelentkezel a zeneiskolába felvétellel.

A fiú pontosan betartva az apai tanácsokat, a pompás folyosók színes ablakait csodálva váraozott. Egyszer két öregúr megy arra. Egyikük megkérdezte, fiam, te mit keresel itt? – Felvételizni jöttem a zeneiskolába. – És honnan? – Gyergyóditróból. – Hogy hívnak, fiam? – Petres Lajos. – Petres Ignác fia vagy? – Igen. – Na, várjál. Kis idő múlva a könnyen nyíló, hatalmas ajtó kitárul, és behívják. Bent egy szép, szőke nő ül a zongoránál, *Erkel Ferenc* dédunokája, de ezt honnan tudhatná a fiú, aki minden hangot szépen és pontosan visszaénekel neki, amit ő leüt a zongorán. Nincs gond a ritmusérzéssel sem. Kiküldik, majd nemsokára behívják. Az idősebb bácsi így szól: fiam, menj haza, és mond meg édesapádnak, hogy a felvételi sikered a karmesteri és az oboa szakra, de a felvételi vizsga két héttel ezelőtt volt.

A fiú hazament. Beíraták a gyergyószentmiklósi gimnáziumba, közben a szászrégeni tanítóképzőbe is felvételizett, úgyhogy három iskola várt rá azon az őszön.

Édesapja úgy döntött, hogy a zeneiskolába kell menni. Édesanyjával az akkori *Lázár Ödön* parkban lévő, a ferencesektől államosított épületben jelentkeztek. Nagyon kedvesen fogadták. Elkezdtek tömni a szalmazsákokat, de édesanyja közben jobban körülnézett, s nem tett neki a helyzet. – Te, fiam! Nem lenne mégis jobb a szászrégeni tanítóképzőbe menni? – kérdezte.

Vonatra ültek, hogy fia Szászrégenben maradjon. Első éven volt egy nagyszerű zenetanára, aztán másodév után nem volt zenetanárunk. Még otthon megtanította édesapja neki a vezénylést. Jól fogott ez a tudás is, mert falumunkára kellett

menni, és ráruházták az iskola kórusának a vezetését. Hiába szabadkozott, átadták a partitúrákat, kifizették az utat, s ő otthon megtanulta a legfontosabbakat, úgyhogy 5–6 alkalommal vezényelte le a diákok és tanárok kórusát. Aztán a kicsengetéskor már három népdalfeldolgozást is betanított a kórusnak.

Hazakerült a szülőfaluba. Egyetemen szerette volna folytatni a tanulást, de bátyja halála és a család anyagi helyzete miatt otthon maradt. A 470 lejes tanítói fizetés is jól fogott, mert szülei építkezésbe kezdtek, kölcsönt vettek fel. Közben az egészsége megromlott. Gyógyulása után helyettes tanárként dolgozott. Nincs rajztanár? Rajzot ő tanított. Volt vagy három olyan tanítónő is az iskolában, aki nem tudott énekelni. Helyettük ő tartotta az énekórákat.

Nem tágított, zenetanár akart lenni. Bukarestben próbálkozott, de hiába volt jó zenéből, s bár a nyelvtant betéve tudta, a román nyelv és irodalom hiányos ismerete miatt elutasították. Bukarest után Kolozsváron próbálkozott. Az első három próbán ő és egy lány érdemelte ki a felvételizők között a legmagasabb osztályzatot. Aztán jött a román vizsga...

– Reklamálhattam az eredményért. A dolgozatom csupa piros volt s féloldalnyi. Négyyszer felvételiztem, háromszor visszautasítottak. Aztán a látogatásnélküli-re csak bekerültem. Két év után, Marosvásárhelyen kitűnő tanárokkal megnyílt a pedagógiai főiskola. Átiratkoztam. A zenei feladatok megoldása kitűnően sikerült, aztán megint jött a román... Caragialelet kaptam. Valamit nyekeregtem, s *Oláh Tibor* azt mondta: „Nézzé, Petres elvtárs, én magát átengedem, de egyszer legalább szánjon rá időt, és olvasson bele egy régi újságba.” Na, ezzel vége volt. Elég jól

végeztem. Sáríka nénihez kerültem, aki-nél hajdanán felvételiztem. Ott jeleskedtem, mert általában mindig az elsők között voltam, a tanítóképzőben is, ahol 140-en voltunk, amikor kineveztek, s én a negyedik lehettem a választásnál. 1964-ben

végeztem. A marosvásárhelyi zeneiskola-ba is alkalmaztak volna. Bukarestben védtem meg a véglegesítőt. Egy hónapot készültem ott, hogy románul is tanuljak valamit.

Folytatjuk

Képes beszámolóink rendezvényeinkről

Március 26-án a tavaszt köszöntött, Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén a szentmisét Krikor atya mutatta be örmény nyelven sok ministránssal, kórus kíséretében, utána zeneagapé volt. Közreműködtek (jobbról): *Kirkósa Tünde* és *Kelenhegyi Eszter*.

Haydn, Bartók és Offenbach műveket játszottak csellón.

Örmény Genocídium

Dr. Ábrám Zoltán

Emlékezünk és igazságot kérünk!

Emlékezünk és igazságot kérünk! – ez a jelmondata a százkét évvel ezelőtt másfél millió áldozatot követelő Örmény Genocídiumra való megemlékezésnek. A szervezett népirtás előzményeként már a XIX. században százezernél több örmény áldozattal járó pogromokra került sor. A megemlékezés szent kötelesség, miközben az igazságot ki kell mondani. 1915. április 24-én Konstantinápolyban örmény közéleti és szellemi vezetők, közösségi képviselők letartóztatásával vette kezdetét az emberiség történelmének az egyik legtragikusabb eseménye: a törökországi örmény közösség tragédiája, a lakosság elhurcolása és legyilkolása. Szomorú, hogy az elkövetők leszármazottai ma sem ismerik be tettüket. Törökország úgy szeretne tagja lenni az Európai Uniónak, hogy népirtás helyett éhínséggel párosuló polgárháborús konfliktusnak tartja az akkor történeteket. Miközben a Közel-Keleten napjainkban is veszélybe került számos keresztény ember élete, a hírekből egyre többször hallunk oktalan vérontásokról a világhatalmak tehetetlenségének a döbbenete kíséretében.

Az örmény tragédiát taglaló ismert könyv, *Franz Werfel: Musza Dagh negyven napja* című regénye a kisebbségi sorsban élők, így az erdélyi magyarság „kötelező” háziolvasmányává vált. Mondanivalója ma is időszerű, azt üzeni, hogy minden népnek, közösségnek kötelessége megemlékezni ősei áldozatairól és szenvedéseiről. Ez vonatkozik az Erdélyben hazára talált magyarörményekre,

örmény gyökerűekre is. Ugyanakkor közös feladat megőrizni az értékeinket, jelen esetben azon örmény értékeket, amelyek az egyetemes kultúrát gazdagítják. Az Erdélybe települő örmény családok az évszázadok során nemcsak támogatói, hanem egyúttal meghatározói voltak a közös erdélyi értékrendnek.

A kereszténységet a világon elsőként államvallásként elfogadó örmény közösséget számtalan történelmi tragédia érte, aminek a következménye, hogy ma kétszer több örmény él diaszpórában, mint a jelenlegi anyaországban. Három nagy hatalom, a perzsa, a török és a szovjet ütközőpontjában vívódott ez az őskeresztény ország, amelynek mégis sikerült megmaradnia és negyedszázada kivívnia a legújabb kori függetlenségét. Mégis, nem lehet megkerülni a ténytet: az örmény ember szent hegye, az Ararát Törökország területén fekszik, ahova politikai okokból, a határátkelés tiltása miatt az örmény átlagpolgárnak nem lehetséges eljutnia. De amennyiben nem takarják fellegek, a fővárosi, jereváni panorámát a Kis- és Nagy-Ararát csúcsa uralja, és a szívekben táplálja a gyökerekhez való ragaszkodás mindenkori érzését. Az áldozatokra való emlékezés érzésével együtt.

„Az ember hű kell maradjon önmagához és a múltjához akkor is, amikor a hűség már csak a múzeumokban található.”

(Wass Albert)

Bálintné Kovács Júlia

Kolozsváron, az Óvárban – a Mátyás király szülőháza közvetlen közelében élt és gyógyított a Szamosújvárról elszármazott örménymagyar *Dr. Dajbukát Ferenc*, a neves fogorvos. Természetesen a család egy része „Armenopolisban” maradt, illetve tovább „kijazott” Erdély különböző városaiba, sőt azon is túl, például Budapestre, Jerevánba...

De a szülőföld, Erdély és Szamosújvár minden innen elszármazottat visszavár, így *Dajbukát Borbély László*t is, azt a fiatalembert, aki nem először látogat haza, Marosvásárhelyre, Kolozsvárra és Szamosújvárra is.

Legutóbbi ittlétekor – *Zsizsmann Erika*, a szintén örménymagyar gyökerekkel büszkélkedhető újságíró idén januárban beszélgetett vele.

Rendkívül tanulságos, szép és igaz ez a beszélgetés. Szerkesztett változatát szívesen ajánlom mindannyiunk figyelmébe.

Zsizsmann Erika

Hazatalálni – Dajbukát Borbély László (2. rész)

Tehát elvégezted a pedagógia egyetemét örmény nyelven. Mikor döntötted el, hogy nem fogsz visszajönni?

Eredetileg egy évre mentem ki, az volt a céloom, hogy egy év alatt megtanulok alapkilon örményül, hogy utána autodidakta módon is tudjam fejleszteni a nyelvtudásomat, de aztán úgy alakult, családi okok miatt, hogy úgy döntöttem: nagyon jól érzem magam, nem jövök vissza.

És bekerültél a Matenadaran kéziratárba.

Oda már rögtön bekerültem. Nagyon rendes igazgatónk volt. Ritkaságszámba megy Örményországban a hazatelepülő örmény, főleg olyan, aki még örményül se tud, és a kéziratár igazgatója azt mondta, hogy ő segít nekem. Az első évben az volt a munkám, hogy régi, beteg vagy hibás kéziratokat lefényképezgettem, hogy hol vannak beszakadva

és küldtem a restaurációs osztályra. Ehhez nem kellett nyelvtudás. Amióta tudom a nyelvet, azóta már kutatóként dolgozom.

(Az örmény ábécé kidolgozójáról, *Meszrop Mastocról* elnevezett Ókori Kéziratok Tudományos Kutatóintézete a világ legnagyobb kéziratgyűjteményét őrzi és Jereván egyik fő turistalátványossága. Az intézményt 1959-ben hozták létre,

Matenadaran

és Matenadaran néven emlegetik, ami örmény nyelven kéziratárat jelent.)

Most *Szurén Kolándzsián* hagyatékát dolgozom fel. Ő nemrég halt meg, 2004-ben talán. Itt született Romániában és 1947-ben, amikor *Sztálin* Kelet-Európából repatriálta az örményeket a Szovjet Örményországba, ebbe Kolándzsián is bekerült. Ő történész-armenológus volt és egész életében a hazai, főképp a moldovai és a regáti örményekkel foglalkozott, de az erdélyi, sőt még a lengyelországi, magyarországi örménységnek a történetével, kultúrájával is. Így egy csomó új dolgot megtudok magunkról is.

Nem különül el a román örmények és magyar örmények közössége?

El volt különülve, most azért van közeledés a két közösség között, egyre jobb a kapcsolat. Ez régebb tényleg nem így volt, nagyon el volt szakadva, amiatt is, hogy amikor az örmények a 17. századik második felében bejöttek Erdélybe, az volt a feltétel, hogy mondjanak le az örmény apostoli vallásról és térjenek át a katolikusra. Át is tértek, olyan feltételekkel, amelyekbe bele is egyezett a katolikus egyház is, meg *Apafi Mihály* is, hogy örmény-katolikusok legyenek, ne római katolikusok, ami abból állt, hogy misézni továbbra is örményül misézhettek – nem kell elfelejteni, hogy a 17. században latinul miséztek mindenhol Európában, úgyhogy senki nem értett egy kukkot se belőle, mi a saját nyelvünkön misézhattunk, papjaink nősíülhetek, meg szertartásbeli különbségek is voltak.

Vizont leváltak Ecsmiadzintól, az „örmény Vatikántól”, ezért a kapcsolat is megszakadt. Főleg száz évvel ezelőtt, amikor még a nyelvet is elhagyták itt Erdélyben, örményül már nem beszéltek. A dédszüleim voltak az utolsó generáció, akik még beszéltek örményül. Addig még

az anyaországgal is tartották a kapcsolatot, de ez onnantól megszakadt.

És ezzel szemben a regáti örmények?

Ott vannak sokan, akik elrománosodtak, de még szép számmal akadnak, akik örményül is beszélnek.

Mi volt számodra újdonság a kutatómunkád során?

Még eléggé az elején tartok, mert ez egy nagy hagyaték, kb. 30-35 doboz, amiből 4-5 dobozzal dolgoztam eddig fel.(...)

De a nevek elhagyása nem volt annyira jellemző, mint a zsidóknál, akik közül sokan magyar neveket vettek fel.

Nem, viszont ezek az erdélyi örmény nevek sem örmény nevek már. Moldvában szerezték ezeket a ragadványneveket. Például a Dájbukát is – dai o bucată. Vagy cap de bou – Kabdebó. Vagy Pungucz, Placsintár, Verzár, Korbuly, meg hasonlók. Ezek már átvett nevek. De sokszor magyarosították is, rengeteg Kiss, Lengyel nevű örmény van. Lengyelországból áttelepedtek, mert Szamosújvár a régió örmény fővárosa volt, és az újonnan jötteket nemes egyszerűséggel például Lengyelnek nevezték. (...)

Valószínűleg sok helyre bejutsz annak köszönhetően, hogy tudsz magyarul.

Most pont annak köszönhetően dolgoztam az elnöknek, de azt hiszem, már azelőtt is ismertem őt. Örményország nagyon kicsi ország, mindenki mindenkit ismer. Olyan, mint egy nagy család, összesen olyan két millióan, ha vagyunk az országban. Már a legelején volt olyan, hogy megállítottak az utcán, hogy „elnézést, ön László? Jaj, én hallottam magáról, ez mesélt, az mesélt”. Félórát beszélgettünk az utcán, telefonszámot cseréltünk, persze aztán sose hívtuk egymást. De mindenki mindenről tud.

Mondjuk az én helyzetem tényleg kicsit különleges, egyrészt a Matenadaran miatt

Tömbház-sor Jerevánban

is, mert az tényleg egy kiemelkedő intézmény Örményországban, úgyhogy azon keresztül is rengeteg emberrel megismerkedtem, de amúgy is, az ember bekerül egy társaságba, aztán kiderül, hogy egy miniszter mellett ül...

Főleg a fővárosban. Amúgy mennyire érződik a főváros és a vidék közti különbség?

Teljesen. Úgy kell elképzelni, mint Magyarországon a vidéket és Budapestet. Kicsit még durvább. A vidék szinte teljesen ki van ürülve. Vannak olyan falvak, hogy már teljesen lakatlanok az elvándorlás miatt. Jerevánban ez annyira még nem érződik, holott érzem, hogy kevesebben vagyunk, mint ezelőtt hét évvel.

Mi változott meg hét év alatt?

Lényegében semmi. Hazataláltam.

Nem volt semmi meglepő, amit nem így képzeltél, amikor még csak olvastál Örményországról?

Nem, én eleve úgy mentem ki, hogy foglalam sincs, hogy mit

találok ott. Eleve úgy álltam hozzá, hogy nem képzelődök, mert úgyis mást fogok találni. A kivándorlásról tudtam, a 70 év kommunizmusról tudtam, a földrengésről tudtam, a háborúról tudtam. Amikor kivándorlás van, akkor először az értelmiség megy el, meg aki tehetősebb. Úgyhogy azon se lepődtem volna meg, ha odamegyek, és csak traktoristákkal találkozom. De nagyon kellemes csalódtam, egy sima taxisofőrrel el lehet beszélgetni 5-6 éves történelemről. A munkanélküliség hatalmas, az illető történész vagy ügyvéd, és most taxit vezet.

De amúgy is merem állítani, hogy az átlagműveltség még mindig lényegesen magasabb, mint Európában. Sokkal többet tudnak ők a világról, mint Európa az Európán kívüli dolgokról. Nagyrészt annak köszönhető, hogy még fennmaradt ez a nép, hogy foglalkozik a múltjával. Mert sokszor próbálták megsemmisíteni, de nem sikerült. Valószínűleg ez is alakította ki ezt az összetartást és ezt a nagyon erős nemzeti

Szaszuni Dávid, a Szaszuni hősök című örmény eposz egyik hősének szobra Jerevánban

öntudatot, hogy folyton meg akarták őket ölni. (kiemelés tőlem, B.K.J.)

Jerevánon látszik, hogy ez az egyik legöregebb város a világon?

Nem látszik. Jereván jövőre lesz 2800 éves, öregebb város, mint Róma, de 100-120 évesnél régebbi épületet nem találsz, kivéve a templomokat. 600 évig nem létezett Örményország hivatalosan, 1918-ban lett egy önálló, független Örményország, ami két évig tartott, utána bekebelezte a Szovjetunió. '18-ban Jereván egy harmincezres kisváros volt, akkora, mint Szamosújvár, területileg kicsit nagyobb. A Szovjetunió idejében nőtte ki magát.

És ez az építészetén is látszik?

Látszik, attól függetlenül nagyon jellegzetes Jereván. A '30-as években *Alekszander Tamanyan* volt a főépítész, ő adta meg nagyjából a városközpont mostani arculatát. Elég gigantikus épületek is vannak, de a szovjet gigantomániába megpróbált becsempészni örmény

motívumokat: gránátalmát, szőlőt, sast. Nagyon hangulatos, tufakőből készült nagyjából az egész város, ezért sokszor Jerevánt a rózsaszín városnak is hívják. Nincsenek vakolva az épületek, hanem a rózsaszín tufa látszik.

Most is így építkeznek?

Most is, tufa az rengeteg van.

Mik a terveid a kutatómunka mellett?

Szeretnék visszatérni a fordításhoz. Főleg modern örmény irodalmat szeretnék fordítani. Van egy félig lefordított könyvem *Komitasz* életéről, nekem nagyon tetszett az a könyv, könnyen olvasható, tizenévesek számára is nagyon érdekes lehet. Komitasz volt a legnagyobb zenetudósunk, a 19. század közepén született és 1935-ben halt meg Párizsban, úgyhogy a genocídium időszaka is benne van, ettől is érdekes. De örmény népmeséket is szívesen fordítanék.

(Felhasználtam a Maszol online lap 2017. január 16-án megjelent számából az idézett beszélgetést. B.K.J.)

Gyarmati Béla

Egy kitüntetés valódi története

II.rész (Az I. rész a január-februári számban olvasható)

A társadalmi viszonyok azonnali javulásának elmaradása, az erősödő – és a magyar vármegyék részéről alábecsült/elutasított – román nemzeti érzelem, valamint a bécsi ellenforradalmi bujtogatás hatására 1848 nyarán a románság elhatározta, hogy a bécsi kormány oldalán, a magyarsággal szembe fordulva próbálja meg elérni nemzetiségi céljait. A közrend fenntartására és a város önvédelmére május 21-én Zalatnán is megszervezték a nemzetőrséget, amibe magyarok, románok, németek egyaránt jelentkeztek és fölvétettek. Erdélyt hamarosan fegyveres harcok dúlták, reguláris magyar királyi, illetve osztrák császári csapatok mellett magyar és román népfelkelők vonultak ide-oda a hegyek között, mindenhol saját hatalmuk érvényesítésére törve. 48 őszén – az Erdélybe benyomuló magyar seregek elleni csapatösszevonás érdekében – a Zalatnán addig a rend fenntartását biztosító rendes (császári) katonaságot elvezényelték. A románság külön, román nemzetőrséget kívánt szervezni, majd egyre szélsőségsébb követeléseket kezdett hangoztatni. A zalatnai közigazgatás vezetői nem álltak a helyzet magaslatán, így napokon keresztül fokozódó feszültség után 1848. október 23-án, hétfőn, a zalatnai magyar és a román nemzetőrség tárgyalási egyezkedése alatt a környékből felfegyverzett mőcök (hegyvidéki oláh pásztornép) tömege özönlötte el a várost. Zalatnán puskalövések dördültek és pillanatok alatt több helyen is felcsaptak a szándékosan szított lángok. A zalatnai kohómű egy fiatal alkalmazottja,

Friedrich Oelberg, várandós feleségét és családját időben Abrudbánya felé menekítette, maga azonban lóra kapva, a hegyeken át – hogy elkerülje az országutakat lezáró oláhok csapdáját – lóhalálában Gyulafehérvárra robogott, hogy onnét reguláris katonaságot hívjon segítségül. Estére Zalatna nagy része leégett, nem maradt egyetlen ép templom sem (még az ortodox is a lángok martaléka lett). A bányakapitányságot és az aranybevéltőt kifosztották, az ércelőkészítő művet és a kohó berendezéseit elpusztították... Ekkor Janku még nem volt Zalatnán, a pusztítást *Petru Dobra* vezényelte. (A zalatnai illetőségű Dobra Péter/Petru Dobra szintén ügyvédi végzettségű zalatnai kincstári írnok szegény armális nemesi család sarja, a zalatnai események fő felelőse.)

A pusztításnak a magyarok voltak a fő célpontjai, de nem kizárólagosan! A felszított indulatok következtében sokakat ép ésszel fel nem fogató indokok alapján gyilkoltak meg: volt, aki azzal érdemelte ki a halált, hogy – román létére! – magyar bírósági tárgyaláson működött közre, volt mészáros, akit azért öltek meg, mert magyaroknak mért ki húst, mások meg azért haltak meg, mert a kincstári alkalmazottak jellemző kékfestő ruháját, vagy ahhoz hasonlót viseltek, esetleg mert kiderült rólok, hogy nem tudnak eléggé románul! És persze, aki a fegyveres fosztogatóknak, erőszakoskodóknak megpróbált ellenszegülni. A lángok pedig nem nagyon nézték, kinek a házat emésztik...

A lángok és a lövöldözés elől a lakosság fejvesztve menekült: sokan a várost

környező erdőkbe bujdokoltak. Az eluralkodott rettegés mértékét jelzi, hogy zalatnai kohómaster, *Reinhold Antal* és vele menekülő három női családtagja a menekülésben kimerülve öngyilkosságra szánta magát! Mások, ahogy tudtak, nekiindultak az útnak Gyulafehérvár felé, ahol a várban a katonaság védelme alatt reméltek menedéket találni.

A zalatnai pusztítások azonban eltörpülnek – és a laikus közönség tudatában egybemosódnak – az ompolygyepűi (preszákai) mészárlás rettenetes eseményei mellett, amikor a végveszélybe került Zalatról Gyulafehérvárra menekvő, félezernél több fegyvertelen polgárt, gyereket és asszonyt, fiatalt és öreget az úton feltartóztatták, majd egy szabad ég alatt a pusztai mezőn eltöltött rettegésteli éjszaka után a felbújtott „román felkelők” bestiális kegyetlenséggel lemészárolták. Az október 24-ére virradó reggelen lefolyt preszákai mészárlás során elpusztult *Lukács Róza* egyik sógora (nővérének, *Adorjáné Lukács Annának* a férje) is, valamint Róza nagybátyjának, *Lukács Simon Tódor* zalatnai „fő-bányamester”-nek szinte a teljes családja! (Csak a legkisebb gyermek élte túl. (Ő volt *Lukács Béla*, aki később neves politikusként sokat tett szülőföldjéért!) A metedsi pópa, *Juon Ursu* a hozzá menekült száznál több üldözöttet irgalmasan befogadta, ellátta, számukra szekeret szerzett és a sárdi (nem rokon!) Lukács Györgyre bízta őket, hogy Gyulafehérvárra mentse a szerencsétleneket – amit az hősiesen meg is cselekedett.

A preszákai mészárlás tragikus voltát csak nyomatékossítja, hogy a menekülés Gyulafehérvárra már szinte értelmetlen volt, hiszen a város már október 20-án a román felkelők kezére jutott, akik a velük hallgatólag szövetséges várparancsnok

szava ellenére fosztogattak és gyűjtögtak a városban. Amikor a preszákai mészárlás pár tucatnyi túlélője kifosztva, elkínzottan, sokan súlyos sebektől szenvedve megérkezett Gyulafehérvárra, nem nyertek bebocsátást a várba, és kis híján a preszákai áldozatok sorsára jutottak!

Október 24-ére virradóan Zalatról lasan kihunytak a lángok, amikor megérkezett az Ompolygyepűnél (Preszákánál) lezajlott iszonyatos mészárlás híre. A város ájult rettegésbe esett, aki tehette, bezárkózott. Két napig tetszhalott város felett lebegett a rettegés és a fájdalom.

A segítségért vágatató Oelberg ugyan bejutott a gyulafehérvári várba de mire a katonaság kivonult Zalatról, addigra már késő volt: a megvédendő kincstári javak pusztulása bevezített tény volt, ezért a katonaság hamarosan visszatért laktanyájába...

Csütörtökön megérkezett Zalatról az érchegységi román felkelők vezére, *Avram Janku* tribunus, az „első román légió” parancsnoka is. Zalatról – és máshol is – legfőbb bíróként lépett fel, több fogásba ejtett ember fölött ítélkezett (többnyire nagylelkűen). A magyar közigazgatás összeomlása után Zalatról román közigazgatást vezettek be, és a felbújtott mócok elhagyták a várost, így legalább a folytonos életveszedelem elmúlt.

A romos városban hosszú ideig szinte lehetetlen volt visszatérni a mindennapi élethez: a bányák és kohók nagy része elpusztult, a hivatali épületek leégtek, igen sok lakóház szintén fedél nélkül, kifosztva állt, a nem-román lakosoknak a fele meghalt vagy eltűnt (elsősorban a vagyonosabbak, a városi „intelligencia”)...

Lukács Róza családjának a háza a '48 őszi szörnyűségeket szerencsésen átvészelte. E szerencsének az lehetett az oka, hogy Róza atyja volt a zalatnai

postamester, a postamesteri hivatal pedig a császári fekete-sárga színek és a kétféjű császári sas viseletére feljogosított, császári védettség alatt álló épület volt. A korabeli szabályok szerint: „A posta épületek és állomások, a postai tárgyak és szerelvények megőrzésére szolgáló színek és raktárak, postai jóságok és szerek, úgyszintén a postautak a legtágabb kiváltságok és szabadalmakkal láttatnak el, és éppen olyan szent- és sérthetetleneknek tekintendők, mint a városi, tengeri kikötők, erődök, tanácsházak, sőt akár az uralkodó fejedelem palotája. Ennek bizonyosságául a postahivatali és posta-állomási épületekre az uralkodó fejedelem czimere kiakasztandó, a postalegények szolgálati idejük alatt szintoly színekből viseljék a posta-síp, -zsinór és -ruházatot, minőt az uralkodó fejedelem udvari cselédsége visel.” A császári hatalmat általában még a megvadult mócok is tisztelték! (Ugyan a nemesfém-beváltó is császári védettség alatt állott, mégis kirabolták, de „okkal”, hiszen ott – aranyércben és készpénzben – hallatlanul nagy értékek voltak – némely fosztogatók utóbb, a kihallgatásukon azt vallották, hogy nem tudják, mennyi pénzt vittek el, csak hogy „több iccényit”, azaz marék-, vagy inkább vödörszámra -, míg a postaállomáson ilyen zsákmány nem volt remélhető.) Janku – viszonzatlan – szerelme tehát csak a ’48 őszén történt szerencsés megmenekülés költött magyarázata volt.

A Zalatnán fedél nélkül maradt, létükben is fenyegetett nem-románok lassanként nagy számban behúzódtak Lukács Lukács zalatnai örmény postamesteri házába, ahol akkor Petru Dobra (Janku alvezére) is gyakran tartózkodott. Róza atyja mindenkit vendégszeretően befogadott, nekik ott – „különösen Róza lányának ...

bátor, erélyes fellépése következtében” életmentő menedéket adott: a hideg elől fedelet, az éhség ellen élelmet, és főleg, sikerült a román nép nevében bűnösökre vadászó csöcseléket is távol tartani. Ez nem családi hagyomány, hanem hatósági jegyzőkönyv adata. A felkelők főhadiszállásául szolgáló ház előtt valóban állhatott őrség, de nem Róza védelmére, hanem az ott gyakran tartózkodó Petru Dobra, vagy Avram Janku díszőrsége gyanánt. A postaállomás császári címere és az ott székelő román vezérek őrsége egyaránt védelmet jelenthetett a szervezetlen fosztogatás ellen, anélkül, hogy akár Janku, akár Dobra beleszeretett volna Róza kisasszonyba. Nehéz elképzelni, hogy a románság vezérkarának székhelyén több (a családi legenda szerint 70!) magyar nemesst lehetett volna rejtegetni, de legalább egynek (a hivatalos jelentés név szerint *Marillai Ignácnak*, a Zalatnán kincstári „főerdész”-nek) bizonyíthatóan menedéket nyújtottak, tán nem is elrejtésell, hanem okos magyarázatot, érveléssel...

Zalatna városa 1848 őszétől 1849 nyaráig váltakozva volt az Erdélyben folyó harcok különböző résztvevőinek hatalma alatt, akik, ha mást nem is, de csapataik ellátását és „költéseik megváltását” kikényszerítették a megmaradt szerencsétlen lakosságtól. A megszálló seregek ráadásul minden alkalommal megbüntették a várost – mint mindenhol másutt – az előző megszállóknak nyújtott segítségért, és hatalmuk jeleként kivégeztek néhányat az ellenséget kiszolgálók közül. (A hadiesemények során, 1849 májusában, a magyaroknál követként megjelenő Petru Dobrát a magyarok Abrudbányán elfogták és lázításáért bűnözőként kivégezték.)

1849. július 1.-én azonban ismét megvadult móc sereg rohanta le Zalatnát! Bár

a postaállomáson kívül néhány más házat is megtámadtak, mégis úgy tűnik, mintha a célpontjuk ezúttal kifejezetten Lukátsék háza lett volna! (Ez nem volt azonos a Lukátsok ma is álló zalatnai kúriájával, mert az *Lukáts Lukács* testvéréé, *Simon Tódoré* volt, és amit később a szerencsésen megmenekült Lukáts Béla építtetett át mai alakjára.) A postaállomást – egyben egy igen gazdag család házát – teljesen kifosztották és felgyújtották, majd lakóit elhurcolták, hogy kivégezzék őket! Az embernek az az érzése támad, mint ha Róza embermentő cselekedete napvilágra került volna, és azt most családja kiirtásával akarták volna megbosszulni! (Ez alkalommal mások kivégzéséről nincs adatunk!) Lukáts Lukácsnak, az ő Preszákánál nemrég megözvegyült Anna leányának (három kisgyermek anyja!) és a legkisebbik, Róza lányának a sorsa beteljesülni látszott. Elsőként az atyára lőttek rá, de a nagy kapkodásban a golyó nem ölte meg áldozatát, csupán hátulról

a csípőjébe fúródott. Ebben a pillanatban azonban Axente Sever prefektus – Nagyenyed s több más település elpusztítója, szintén Janku alvezére – álljt parancsolva megmentette a három Lukáts életét! A Jókai-regénybe illő históriát a zalatnai kincstári vagyonban esett károkat felmérő hivatalos vizsgálat jegyzőkönyve tényként örökítette meg! Lukáts Róza családjának élete tehát megmenekült, de a gazdag Lukátsok vagyona a házzal együtt odalett: Lukáts Simonék háza után Lukáts Lukács postamesteri háza is elpusztult. A családi fészek elpusztulásáról nem szól a családi legenda... (Lukáts Lukács maga szerencsésen felépült és csak 1861-ben, 79 éves korában halt meg. Sírja a zalatnai római katolikus temetőben ma még megtalálható...)

Folytatjuk

(Szerk. megjegyzés: Elnézést kérünk, hogy a március-áprilisi lapszámban nem a II. részt jelentettük meg, bár a címét jeleztük. Összekeveredtek az alapanyagok.)

Zalatnay István gyülekezeti lelkeség megnyitja a Reménység Szigetén a Magyarországon működő erdélyi szervezetek kiállítását (Cikk a 38. oldalon)

Olvasói levél

Hollósy Simon

Örömmel tudatom, hogy a Bányavidéki Új Szó 2017. március 17. számában *Hollósy Simon, a muzsikus* című, a művész születésének 160. évfordulójára az EÖGY füzetekben megjelent cikkünk az alábbi bevezetővel látott napvilágot *Dr. Marian Felix* aláírásával.

Az „Erdélyi örmény gyökerek” című kiadvány 2017 januári-februári számában a Nagybányai Festőiskola megalapítójának, *Fancsalí János* a festőművész ismeretlen arcát tárja elénk.

Örülünk, hogy a XXI. éve megjelenő Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek kezdetektől ingyenesen Erdély-szerte is eljut az olvasókhöz és terjeszti a magyar-örmény kultúrát, még másodközlésekkel is, ezáltal még többen

szereznek tudomást az erdélyi magyar-örmény származású Hollósy Simon festőművész zeneművészeti tehetségéről is.

Egyúttal ismerkedjünk meg a harmadik oldaláról is.

A gyakran töprengő és borulató Hollósy, aki sokszor érezte úgy, hogy művészetét

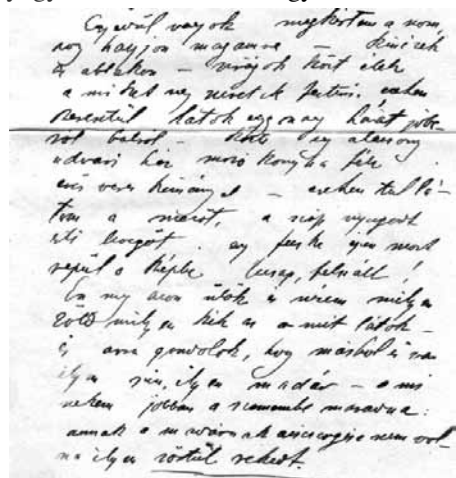
nem értik és nem is értékelik, a magányos lélek, aki a pénztelenséget is nehezen viselte, leveleiben – hogy stílusos legyenek – festővásznonra illő gondolatokkal ajándékozta meg levelezőtársait. A lenti sorokból is érzékelhető az elcsüggedt festő lelkiállapota.

Egy biztos: nem csak az ecsettel bánt jól, szavakkal is kiemelkedően festett.

„Egyedül vagyok, megkértem a nőt, hogy hagyjon magamra – kinézek az ablakon – virágok között élek amiket meg szeretek festeni. Ezeket keresztül látom egy nagy házat jobbról, balról, közte egy alacsony udvari ház, mosókonyha féle ... ezeken túl látom a mezőt, a szép nyugodt levegőt. Egy

fecske éppen most repül a képbe, lecsap felszáll! (...) ülök és nézem milyen zöld, milyen kék az amit látok – és arra gondolok, hogy máshol is van ilyen szűn, ilyen madár – ami nekem jobban a szemembe maradna: annak a madárnak a csicsérgése nem volna ilyen röstiül rekedt.”

B.J.

Hollósy Simon – levél részlet

Hegedüs Annamária

A magyarságorzó XII. kerületiek Kiss Ernő és a Hazajáró nyomába indultak

A hazajárók, *Kenyeres Oszkár* és *Jakab Sándor* a maguk eszközeivel, a filmmel óriási értéket őriznek meg – talán az utolsó pillanatban. *Kenyeres Oszkár* szerényen és egyszerűen csupán honismereti műsorként említette a sorozat részeit. Jóval több annál.

A XII. kerületi magyarörmények egy kicsit az ő nyomukban haladtak, mindenestre az ő segítségükkel. Átjuk kerültünk ugyanis kapcsolatba *Tóth Istvánnal*, a **nagykikindai** református templom gondnokával, aki egyben az Egység Művelődési Egyesületben is tevékenykedik. Kérésünk csupán városnézésre, idegenvezetésre korlátozódott, ehelyett sorfalak között léptünk egy nagy terembe. Terített asztalok, vetítővászon – nagyon sok készülődés után így vártak bennünket. Tiszteletünkre készült egy Nagyikindát bemutató dia-sorozat, melyből kiderült számunkra, milyen szépen őrzik magyarságukat.

Asszonykórus, színjátszó kör, tánc- és kézimunkacsoport működik, a gyerekeknek rendszeresen szerveznek programokat. *Szávánovity (Savanović) Ágoston Erzsébet* ismertette a város történetét. Különösen érdekes volt, hogy Nagyikindán is megállt a *Rákóczi Ferenc* földi maradványait szállító, Kassába tartó vonat. Kicsit távolabbra nézve az időben: a város közelében található a nyolc méter magas Kingya-halom, mely talán bronzkori sírt rejt magában.

Szávánovity (Savanović) Ágoston Erzsébet

Tóth Ramóna Tompa Mihály Panaszkodjam talán... című versét szavalta el színészi színvonalon. A városnézés első állomása az Assisi Szent Ferenc katolikus templom volt. Mivel *Koncz Tibor* esperes-plébánosnak halaszthatatlan feladata volt, ezért köszöntése és az istenháza történetének ismertetése után csak néhányan tekinthették meg a plébánián *Kiss Ernő* bútorait: az ebédlőgarnitúrát. A Nagyikindai Nemzeti Múzeum kiállítására sem jutott időnk, de az udvaron felállított, félmillió éves mamut másolatát lencsevégre kaphattuk (az eredeti az épületben található). Rövid ideig

tartózkodtunk a pravoszláv templomban, a városháza előtt, de a református templomban *Tóth Istvántól* részletes tájékoztatást kaptunk. Amikor az istenháza történetébe

saját sorsát is beleszította, anynyira meghatódott, hogy *Ágoston Erzsébet* vette át a szót. Bár férje szerb származású, mégis megőrizte magyarságát. Nehéz volt ez a háború után, ma pedig már a lakosság csupán 10 %-a magyar. Vajon miért nem hallunk itthon ilyen szép tanúságtételeket? Vajon hányszor jut eszünkbe, mekkora kegyelemben részesültünk, hogy magyarnak születtünk? Mindezek az idegenvezetőnk, *Tóth István* faragta kopjafánál jutottak eszembe. A gyönyörű mintákkal ékesített kopjafán a Szózat fő sorai olvashatók, így e nemzeti imánkat énekeltük el. Az oszlop mögött még romos ház áll, ezt nemrég kapta vissza a református egyház. Ám ahogy ezt a közösséget megismertük, hamarosan szépen felújítják. Felújítja majd a hit, az akarat és az Egység. Nemcsak lelki, szellemi, hanem tárgyi ajándékban is

részesültünk, mindenki kapott egy kerámia vagy fém plakettet szarvas, illetve kikindai látképpel díszítve.

Ilyen benyomások után indultunk tovább **Elemérre**, ahol *Pigli Vera* néni három órán keresztül türelmesen várt ránk. Sugárzott belőle a vidámság, az optimizmus, lelkesen fogadott bennünket, s mindent megmutatott. Kiss Ernő sírjánál *Béres László Attila* osztotta meg velünk nagyon megható gondolatait. A Himnusz eléneklése után a három lebetegedett, s emiatt távolmaradt társunk felépüléséért, a magyarság felemelkedéséért hangzott ajkunkról a *Mi Atyánk*.

Hazafelé megálltunk még **Feketető** településen. A 2010-ben boldoggá avatott *Bogdánffy Szilárd* püspök, vértanú szülőháza helyén plébánia épült a szerény templom mellé. Az épületen kétféle molinó hirdeti emlékét. A templom oldalfalán bronz tábla látható, ám ennek szövegét, az elhelyezés okát a kerítés miatt nem olvashattuk el. Arra viszont szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy 2017. október 1-jén *Bogdánffy* zárándoklatot tartanak.

Kiss Ernő síremléke Eleméren

Soltész Miklós: A Nyugat szinte semmit nem tesz az üldözött keresztényekért

Párbeszéd a keresztényüldözésről címmel rendezett geopolitikai konferenciát a Fővárosi Örmény Önkormányzat. Az eseményt **Soltész Miklós**, az Emberi Erőforrások Minisztériumának egyházi, nemzetiségi és civil kapcsolatokért felelős államtitkára nyitotta meg, aki hangsúlyozta: **Európa és a magát kereszténynek, liberális demokratának mondó Észak-Amerika, szinte semmit nem tesz az üldözött keresztényekért, ellenben igent mond a muszlim tömegek Európába özönlésére.**

Esztergály Zsófia FÖÖ elnök

A Fővárosi Örmény Önkormányzat azért döntött a konferencia megszervezése mellett, hogy felhívja a társadalom figyelmét a reformáció ötszázadik évfordulóján arra, hogy új korszakba lépett Európa és a Közel-Kelet egyaránt.

Esztergály Zsófia a Fővárosi Örmény Önkormányzat elnöke a tanácskozáson így fogalmazott: a múltból, de a jelenben is ismerjük a kisebbségben lévő vallási csoportok kiszolgáltatott helyzetét, esetenként az instabil államok fel nem vállalt

módszereit, amelyek nem ritkán akár egyházakat használtak fel áttérítések megvalósítására a későbbi asszimilálás érdekében. Legyen az etnikai vagy vallási indítatású. Nem beszélve a szélsőséges félkatonai szervezetekről, amelyek napjainkban lemészárolják keresztény honfitársainkat Közel-Keleten vagy Ázsiában. Olyan problémák ezek, amelyek vélhetően egyre-inkább körbe lengik saját hétköznapijainkat is. Kívánom, hogy a jövő jobb legyen, továbbá a tömeges migráció európai kezelése kiegyensúlyozottá és átláthatóvá váljon. A magyar kormány

Soltész Miklós államtitkár

éleslátása, kitartó munkája pedig sikeres és hatékony legyen e téren is – zárta szavait a szervezet vezetője, hozzátéve: a konferencián olyan szakemberek tolmácsolják a keresztényüldözés krízisét, valamint a tömeges migráció keresztény társadalmakra gyakorló hatásokat, akik maguk élesben is részt vettek missziókban, illetve helyi kutatásokban, elemzésekben.

Az eseményt Soltész Miklós, az Emberi Erőforrások Minisztériumának egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkára nyitotta meg.

Az államtitkár a konferencián arról beszélt: az iraki Moszulban néhány évvel ezelőtt még több mint 60 ezer keresztény élt, és 45 keresztény templom volt, de ezeket vagy lerombolták, vagy mecsetté alakították át. Az ott élő keresztényeknek négy lehetőségük volt: vagy áttérnek, vagy megfizetik az adót, a „vérdíjat”, vagy elülődöztenek, vagy pedig vállalják a gyötrelmet a keresztény hitért. Ezekért a keresztény emberekért a nyugati világ „egy szót nem szól, nem emeli fel a szavát, nem tesz

semmit” – jelentette ki Soltész. A nagyhatalmak, a magát kereszténynek, liberális demokratának mondó Észak-Amerika és Európa egyes politikai vezetői a keresztények védelmében nem tesznek semmit, és nem tettek semmit a helyben segítség érdekében sem. Ellenben igent mondanak a muszlim tömegek európai beözönlésére – emelte ki az államtitkár, aki szerint ez „teljesen érthetetlen”. Azokkal szemben pedig, akik ez ellen fellépnek, mindenféle szankciókat alkalmaznak. Látható az Európai Unió egyes bizottságaiban, döntéshozó szerveiben, „milyen módon próbálják Magyarországot eltakarítani, milyen módon akarják a közép-kelet-európai összefogást megszüntetni, és milyen módon akarják kitisztítani a balkáni útvonalat” – fogalmazott Soltész, hozzáfűzve: mindezt azért, hogy az az „ördögi elképzelés”, amit ők elgondoltak, megvalósuljon.

„Nem veszik észre, hogy olyan társadalmi rétegek alakulnak ki az úgynevezett NO-GO zónákban, amelyek összeegyeztethetetlenek a jelenlegi európai léttel, és jól látható, hogy a következő évtizedekben sem lesz ezekre megoldás, hiszen teljesen más kultúráról van szó, ahol teljesen más törvények működnek és szabnak határt az együttműködésnek” – közölte, megjegyezve: azt sem veszik észre, hogy Európa-szerte terror dül.

Soltész Miklós kiemelte: nem véletlen, hogy a magyar

Kiszelly Zoltán politológus

kormány a magyar emberek támogatásával élére állt a küzdelemnek. – Mi biztosan nem fogjuk engedni azt, amit tesznek szerte a világban, biztosan nem fogunk engedni a nyomásnak, amit akár *Soros Györgyék*, akár pedig mások kitaláltak –, hangsúlyozta.

A konferencián az előadók sorát *Speidl Bianka*, a Migrációkutató Intézet iszlám-

Georg Spöttle biztonságpolitikai szakértő

és Közel-Kelet szakértője nyitotta, aki az európai muszlim közösségekről, az iszlám jogrendről és a párhuzamos társadalmakról, valamint a radikalizálódásnak, iszlamizmusnak és terrorizmusnak a vallásjogi háttéréről beszélt. Elmondta: az iszlám egy olyan erős közösségi létformát valósít meg, amely számunkra ismeretlen, éppen ezért a muszlimok számára egyfajta misszió a nyugatra vándorlás, ugyanis szerintük Európa könnyen iszlamizálható.

A Közel-Kelet térségének geopolitikai jelenőségéről és az ott folyó hatalmi átrendeződésekről *Kiszelly Zoltán* politológus beszélt. Mint mondta: a kutatók azt prognosztizálják, hogy 2100-ra a muszlimok meghaladhatják a keresztény lakosság számát, ami persze nem jelent

problémát, ha konfliktusok nélkül tudunk együtt élni. A békés együttélést viszont nem segíti a természeti erőforrások kimerülése párhuzamosan a Föld népességének növekedésével – tette hozzá.

Georg Spöttle biztonságpolitikai szakértő az ISIS és más szélsőséges szervezetek tevékenységét, valamint az európai integráció nehézségeit ismertette biztonsági kockázatelemzéssel. Kitért arra, hogy az Iszlám Állam, mint más terrorszervezetek, hogyan akadályozzák meg a keresztényeket vallásuk gyakorlásában, és hogyan követnek el terrorcselekményeket, mint például Egyiptomban. A terrorszakértő bemutatott néhány országot, abból a szempontból, hogy azokban hogyan kezelik a vallási kisebbségeket. Szóba kerül a radikális vahabizmus, továbbá az, hogy a németországi menekülttáborokban a keresztények súlyos bántalmazásoknak vannak kitéve. Szerinte kulcsfontosságú lenne, hogy a migrációs háttérű gyerekeknek kötelező legyen a bölcsőde és az óvoda annak érdekében, hogy már kicsi kortól elsajátítsák a befogadó ország nyelvét. Kiemelte: „Így hatékonyabb lehetne a felnövekvő generáció beilleszkedése a társadalomba, ezzel pedig lényegesen csökkenthetnénk a potenciális terroristák számát a jövőre nézve”.

Dr. Birkás Antal PhD evangélikus teológus előadásában az állam és az egyház felelősségi körének elhatárolását és megkülönböztetését mutatta be kimondotan teológiai alapon, majd az egyházak szerepének lehetőségeiről szólt, a keresztényüldözés tényét szem előtt tartva egyházdipломáciai, lelki és a nemzetközi kapcsolatok összefüggésében.

Kótai Róbert százados arról beszélt előadásában, hogy az Iraki és Levantei Iszlám Állam 2014 nyarán egy villámhadjáratral elfoglalta Irak északi és nyugati

területeit, köztük az ország második legnagyobb városát, Moszult. A muzulmán mecsetek hangszóróin és rölapokon keresztül felszólították a keresztényeket, hogy 24 óra leforgása alatt hagyják el a várost, vagy térjenek át az iszlám hitre, és fizessenek különadót. A menekülőknél az ellenőrzőpontokon le kellett adniuk minden pénzüket és ékszereiket. Az ISIS szélsőséges fegyveresei felgyűjtötték a moszuli szír katolikus érseki palotát. Szentmanúk és a katolikus érsek is arról számolt be, hogy az Iraki és Levantei Iszlám Állam harcosai „N” betűvel jelölték

meg a keresztények házait. A Koránban ugyanis naszara szóval jelölik a názáreti Jézus követőit. Az egyházi vezetők, papok, szerzetesek és híveik hajléktalanná, földönfutóvá – belső menekültekké váltak – fogalmazott a százados, aki kitért arra, hogy Magyarország több területen is hozzájárult, hozzájárul az „Iszlám Állam” elleni harchoz. Ismertette: az Országgyűlés 2015-ben döntött a magyar részvételről. A határozat értelmében magyar kontingens települ Irak Kurdisztáni Régiójába és vesz részt a többnemzeti kiképzés-koordináló központ munkájában.

Az esemény nyilvános volt. Az alábbiakban közöljük a www.parokia.hu-n megjelent publikációt, amelyben a konferencia három előadásából is részleteket olvashatnak.

Keresztyénüldözés: amiről nem tudunk eleget

Nyugat-Európában tabuként kezelik, hogy a menekültek bántalmazták keresztény társaikat, eközben az otthon maradt iraki keresztények még mindig nem térhetnek vissza a háború sújtotta övezetbe, hogy ismét birtokba vegyék lerombolt otthonaikat. *Párbeszéd a keresztyénüldözésről* címmel rendezett geopolitikai konferenciát a Fővárosi Örmény Önkormányzat a közelmúltban.

Menekültekből üldözök?

A migráció biztonságpolitikai vetületeiről beszélt *Sántha Hanga*, a Migrációkutató Intézet vezető kutatója a keresztyénüldözésről szóló konferencián Budapesten. Mint mondta, a 2015 szeptemberben létrejött intézet a migráció összetett szempontrendszerű kutatását végzi, politológusok, közgazdász, iszlám szakértő és biztonságpolitikus közreműködésével. A migráció jelenségét terepkutatással vizsgálják, elsődleges forrásokra

Sántha Hanga

támaszkodva, vagyis háborús menekülteket és a gazdasági kilátástalanság elől menekülőket egyaránt megkérdezik. A szakember hozzátette: nehéz éles határt húzni e fogalmak közé.

A Migrációkutató Intézet jelenleg a köz-keleti keresztények geopolitikai helyzetét vizsgálja az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatásával – számolt be Sántha Hanga. „Az első fázisban Irakban, Szíriában és Libanonban kutatjuk, milyen személyes ösztönzők miatt maradtak odahaza az ottani keresztény kisebbségek.” Minderre azért van szükség – mondta –, mert a menekülés mellett döntő embereket is szeretnék biztatni ugyanerre.

A kutatás második fázisában velük foglalkoztak. Az előadó konkrét adatot nem tudott mondani, de az intézetnél úgy vélik, minden jel arra mutat, hogy a keresztény kisebbségek alulmaradnak a migrációban. „Nincs akkora kapcsolati és anyagi tőkékük, mint a muzulmánoknak” – indokolta a kutató.

A harmadik fázisban azt vizsgálják, mi történik azokkal a keresztény menekültekkel, akik Európába érkeznek. A kontinensre, amelyre keresztény védőbástyaként tekintenek. A kutató elmondta: azt sem lehet pontosan tudni, hányan vannak, hiszen a nyugat-európai bevándorlási hivatalok a menedékkérők érzékenységre hivatkozva nem kérdezik tőlük, hogy milyen vallásúak – jóllehet, önkéntesen vallhatnak felekezeti hovatartozásukról. Becslések szerint a menedékkérők 97 százaléka szunnita muszlim, és mivel tartanak tőlük, a keresztények óvatosságból gyakran nem nyilatkoznak vallásukról.

Hogy miért érzik magukat fenyegetve? „Egyre több nyugtalanító hír roppant fel a két legnagyobb befogadó országból, Németországból és Svédországból arról, hogy maguk a menedékkérők bántalmazzák keresztény társaikat, sőt, a rendfenntartásáért fizetett, ugyancsak jobbára muszlim biztonsági őrök is ugyanezt teszik” – számolt be Sántha Hanga.

Hogy miért gyűrznek be és öröklődnek tovább az európai társadalmakban is a betelepülők közötti vallási és etnikai ellentétek, arra is keresik a választ – tette hozzá a szakember. Mint mondta, szociális és vallási háttérük megértése kulcsfontosságú. „Bizonyos tényezők valószínűsítik, hogy adott csoport nem fog tudni és nem is fog akarni beilleszkedni. Fontos például, hogy ezek az emberek otthon gazdagok vagy szegények voltak-e. Ha az otthonukban marginalizálódott csoporthoz tartoztak, valószínűleg a számukra idegen nyelvű közegben is azok lesznek alacsony iskolázottságuk miatt. De azzal a különbséggel is számot kell vetni, hogy míg Európában az, aki egy vita során felemeli a hangját, gyengeségéről tesz tanúbizonyosságot, addig a bevándorlók nagy része olyan országokból érkezik, ahol elvárják a fiatal férfiaktól, hogy legyenek agresszívok, követelőzők, máskülönben gyengének bizonyulnak, mondván: nem képviselik eléggé saját és családjuk érdekeit.”

A szakember szerint ilyen átöröklődő konfliktusok a török–kurd és a szerb–albán konfliktus, de Nyugat-Európában egyre erősödik az antiszemitizmus is a muzulmánok körében. Részben a vallási atrocitások vezettek oda is, hogy a muzulmánok egy része úton Európába áttért a keresztény hitre. A legtöbben irániak, őket főként Németország fogadta be. A Migrációkutató Intézet őket is megkérdezte áttérésük indokairól. „Azt mondták, azért tértek át, mert számukra az iszlám egyet jelent az erőszakkal. Az áttérés egyébként muszlim szempontból hitehagyást jelent, ami az iszlám jog szerint istenellenes bűncselekmény, amely az iszlám törvény szerint élni akaró társadalmat is veszélyezteti. Az iszlám jogi alapküldetvények alapján halálbüntetéssel sújtandó.”

Az Európa felé tartó útjukon áttért kereszténynek azért is vannak veszélyben, mert Afganisztánban és Pakisztánban kimagasló arányban, a lakosság csaknem 80 százaléka gondolja úgy, hogy halált érdemelnek az áttérők. „Ezek az országok egyben éppen a legnagyobb kibocsátó országok is, a legtöbb migráns vagy menekült tőlük érkezik. Ezért nem mindegy, hogy az ide érkezőknek mi a véleményük a vallásgyakorlásról és a vallásszabadságról” – fogalmazott Sántha Hanga.

Németország a betelepülők körében tapasztalható keresztényüldözés kérdését szőnyeg alá söpri a kutató szerint, noha vannak a kérdéssel kiemelten foglalkozó szervezetek, például az Open Doors. A nemzetközi keresztény szervezet minden évben közzéteszi azt a listát, amelyen a keresztényüldözés mértéke szerint rangsorolva szerepelnek az érintett országok. „A szervezet munkatársai megkérdezték 743 keresztényen bántalmazottat, főként irániakat és szíriaiakat, milyen típusú bántalmazás érte őket már Európában. Egyharmaduk halálos fenyegetésről tett említést, a többiek tettelegességről, szóbeli vagy pszichés bántalmazásról számoltak be. Tettelegességről négyszáznál is többen beszéltek, azt mondták, az rendszeresen előfordul. Az elkövetők a szunnita menedékkérő társak és a biztonsági őrök, akiket a szunniták közül kérnek fel a hatóságok, mert ők beszélnek arabul. Keresztényeket, jazidákat és más vallási vagy etnikai kisebbségeket vertek. A bántalmazottak nagy része nem tett feljelentést, mert félték, hogy ez befolyásolja a menedékkérelmük elbírálását, és attól is, hogy az atrocitások továbbgyűrűznek, ha szóvá teszik azt. Olyan is előfordult, hogy a rendőrségi jegyzőkönyvvezető előtt vagy a bíró előtt az arabul beszélő muszlim tolmács

félretolmácsolta a sértettek bejelentéseit.”

A vallási intolerancia importálódik, és mivel a befogadó országok nem alkalmaznak zéró toleranciát az atrocitásokkal szemben – éppen az elkövetők vallási érzékenységeire hivatkozva –, a vallási és etnikai konfliktusok továbbgyűrűznek az európai társadalmakba – összegezte a kutató. Sántha Hanga szerint ez ellen csak határozott büntetőjogi szankciókkal és társadalmi elhatárolódással lehet fellépni. „Növelnünk kell a társadalmakban a tudatosságot, érzékenyítünk kell a rendvédelmi szerveket és a civil szervezeteket, hogy tisztában legyenek vele, hogy a keresztények üldözése folytatódik a menedékkérők között is. Változás addig nem érhető el, amíg a nemzetközi szervezetek nem tárgyalnak erről nyíltan, és mi nem képviseljük a vallási kisebbségeket. Fontos lenne, hogy ők ne csak a halódó gyülekezeteket és az üres templomokat lássák az öreg kontinensen, hanem érdekeik vállalását is tapasztalják részünkről.”

A szakember elmondta: a Migrációkutató Intézet együttműködik más európai kutatóintézetekkel, azzal a céllal, hogy a tudományos szférában kritikus tömeget jelentsenek Közép-Európában, egyúttal hassanak az európai közvélemény alakulására. Emellett a Nemzeti Közszolgálati Egyemmel együttműködésben vizsgálják a nyugat-európai párhuzamos társadalmak dinamikáját is. A kutatás eredményeit 2018 őszén publikálják.

Üzlet, tabu, integráció

Georg Spöttle biztonságpolitikus, terrorizmus-szakértő arról beszélt, hogy a 2015-ös menekülthullám idején összeszedett eldobált telefonokon brutális képsorokat találtak arról, hogyan bántak a keresztényekkel egyes országokban. Mint

mondta, a felvételek tanúsága szerint egy közel-keleti település keresztyén templomában menedéket kereső nőt a terroristák élve feldarabolták, csecsen terroristák pedig egy egész falu férfilakosságát kivégezték, a kislíúkkal együtt. Az erőszak háttérben vallási és gazdasági érdek egyaránt meghúzódnak – erősítette meg a szakértő. Hogy mennyire tudatosan propagálnák magukat a terroristák, arra példa az az eset is, amikor egy német újságírónak megengedték, hogy sértetlenül eltöltsön kilenc napot az Iszlám Állam területén. „Az újságíró beszélgethetett az egyik fő ideológusukkal, aki tehetséges, képzett, ígéretes, Németországban felnőtt fiatalelként radikalizálódott, és az ISIS német nyelvű szóvivője lett. Ma már nem él. Akkor azt mondta, szerinte kibékíthetetlen ellentét húzódik a különböző vallások között, ők, szunnita radikálisok például a sítákat egyenesen ki akarják irtani. A keresztyének pedig azért voltak hasznosak számukra, mert adót fizettek, és mert az embercsempészettel még több pénzt kizsajtolhattak belőlük.”

Fanatikusak, szembemennek a Koránal is – mondta a terroristákról Georg Spöttle. Példaként hozta az észak-afrikai Boko Haram nevű terrorszervezetet, amely szerinte vallási köntösbe bújtatott modern kalózok, útonállók hordája. Ők szintén üldözik a keresztyéneket, akik felvették az általuk megvetett nyugati világ vallását. Honfitársaikat savval öntik le, megkínózzák. Keresztyén iskolából tömegeivel raboltak el diáklányokat, akiket eladtak szexrabszolgának. Ez és a nyugati olajmérnökök túszul ejtése szintén a vagyonszerzésről szól. A biztonságpolitikus katasztrófának nevezte, hogy a Nyugat semmit nem tett a keresztyének védelmében. Ő maga Szíriában volt tanúja annak,

milyen következményekkel jár mindez. „Egy tizennégy éves lánynak levágták a fejét a szélsőségesek, mert Bibliát találtak nála. A szír pátriárka sírva könyörgött Amerikának, a NATO-nak és az ENSZ-nek, hogy segítsenek, de hiába.”

Georg Spöttle szerint a nyugati hatóságok eltussolják azokat az atrocitásokat is, amelyek a nyugat-európai migrációs központokban, így például Berlinben is rendezesek. Szerinte beszédes az is, hogy Nagy-Britanniában olyan radikális, pakisztáni származású prédikátorok agítanak a saría bevezetése mellett, akiknek a többsége már Nagy-Britanniában született.

A biztonságpolitikus azt mondta, hiba napjaink migrációs hullámainak az 1956-os magyar menekülthullámmal összefüggésbe hozni. „Óriási különbség van a két történelmi helyzet között. A magyar emberek ugyanis integrálódtak, megtanulták a befogadó ország nyelvét, a társadalom hasznos tagjai lettek, akár csak az örmény genocídium túlélői.”

Idén hat-nyolcszáz ezer menedékkérőre számítanak csak Németországban. Az Európában letelepedő muszlimoknak integrálódnuk kellene, és ennek elősegítése a legfontosabb – hangsúlyozta a szakember. „Nyugat-Európában nem kötelezik nyelvtanulásra a migrációs hátterű gyerekeket, pedig kellene. Úgy kerülnek be az általános iskola első osztályába, hogy egy szót sem beszélnek németül, így már lemaradtak. A szüleik sem tudnak segíteni nekik ebben. Német óvónők már elkezdtek törökül és arabul tanulni, hogy valamelyest megértsék a gyerekeket. Legalább őket kellene integrálni, hogy ne hagyják ott az iskolát, ne keveredjenek bűnbandákba, kétes szerveződésekbe” – fogalmazott Georg Spöttle.

Kótai Róbert százados, katolikus tábori lelkész

Nemmentek el, de vissza sem térhetnek

De mi a helyzet azokkal a keresztyénekkel, akik bár otthonaikat igen, de a háború sújtotta régiót nem hagyták el? Erről Kótai Róbert százados, katolikus tábori lelkész beszélt, aki az iraki Kurdisztánban szolgálva testközelből ismerhette meg az iraki keresztyének helyzetét.

Mint mondta, Irakban erős síta iszlamizációs nyomás alatt élnek a keresztyének, vagyis nem csak a szunnita Iszlám Állam miatt szenvednek. De tőlük is, hiszen a terrorszervezet miatt a keresztyén családok belső menekülteként élnek hazájukban, otthonaikat több mint két évvel ezelőtt hátrahagyták, néhány négyzetméteres menekültsátrakba, konténerekbe, lakókocsikba szorulva élnek.

Miközben Irak lakossága néhány évtized alatt megtízszereződött, a keresztyéneké az ötödére csökkent. Ma 250 ezer és 450 ezer közé tehető az iraki keresztyének létszáma, arányuk ezzel nem éri el az iraki lakosság egy százalékát. És hogy kikről is van szó? Nesztroiánus asszír keresztyénekről, a közülük katolikus hitre tért káldokról, katolikus és ortodox szírekről,

katolikus és ortodox örményekről, valamint más római katolikus felekezetekről. Kótai Róbert idézte *Bashar Warda* káld katolikus érseket, aki nemrégiben hazánkba látogatott. Erbil főpásztora arról számolt be, hogy miután az Iszlám Állam elfoglalta Moszult és a környező településeket az ország északi részén, a keresztyének mindenüket hátrahagyva menekültek, de voltak, akik az életükkel fizettek azért, mert nem voltak hajlandók áttérni az iszlámra. „A menekülők a hitüket megőrizték, és csak azt hozták magukkal. Nekünk sincs másra szükségünk, mint hogy a hitünkben megerősödjünk” – fogalmazott.

A Törökország, Irak, Irán és Szíria határvidékén fekvő Kurdisztánon hatalmas a nyomás, csak 2015-16 között 1,2 millió belső menekültet fogadtak be, köztük mintegy 300 ezer iraki keresztyént is. „Kérdés, mikor és miként térhetnének vissza otthonaikba ezek az emberek” – mondta a százados. „Moszul és a Niniveifennsík környékének megtisztításán nagyjából túlvagyunk, de a krízist az okozza, hogy minden, amit hátrahagytak ezek az emberek, a múltjukkal és a történelmükkel együtt az Iszlám Állam martaléka lett. Templomaikat megszenteltlenítették, házaikat, kultushelyeiket megsemmisítették. A kár azért is nagy, mert mindössze néhány órájuk volt pakolni 2014 augusztusában, amikor a terület fenntartóságuk alá vonták a terroristák. Az Iszlám állam 125 ezer keresztyént üldözött el a térségből. Azóta az iraki keresztyének a közösségeik 35-40 százalékát elveszítették. Warda érsek keresi a módját, hogyan segítsen azoknak a keresztyén családoknak, akik úgy határoztak, az országban maradnak. Szerinte a legnagyobb kihívás és feladat, hogy méltóságukat visszszakapják.”

A káld érsekség jelenleg több mint tízezer családról gondoskodik valamilyen formában – számolt be a tábori lelkész. „Például lakást bérelnek vagy konténerket biztosítanak nekik, mert eddig sátrakban, lakókocsikban, templomokban húzták meg magukat. Miközben a nővérek, az atyák és a szerzetesek maguk is belső menekültek, ők gondoskodnak társaik lelki, egészségi, élelmezési ellátásáról. Más segítségre nem is igen számíthatnak, hiszen etnikai határterületen élnek, se Kurdisztánhoz, se Bagdadhoz nem tartoznak. Arabul beszélnek, mégis inkább kurdok, de annak sem illenek be, mert keresztyén vallásúak. Mivel nem beszélnek a helyi nyelveket, bizalmatlanok velük szemben: nem kaptak munkát és idegen testként néztek rájuk a demokratizálódó, erős etnikai öntudattal rendelkező Kurdisztánban is.”

A káld érsek vezette egyházi szolgálók nagy hangsúlyt fektettek a menekültek élelmezésére és az oktatás újraindítására. Még az elveszített moszuli katolikus egyetemet is újr alapították Erbilben – számolt be Kótai Róbert. „Két egészségügyi centrumot működtetnek, hiszen a polgárháborús helyzetben az egészségügyi szolgáltatás a legköltségesebb és a leginkább akadozó. A kórházban havonta 2200 beteget látnak el, a krízisközpontban pedig pasztorálpszichológiai munkát végeznek. Az otthon elvesztése, a kilátástalan jövő, a munkanélküliség, a hideg tél

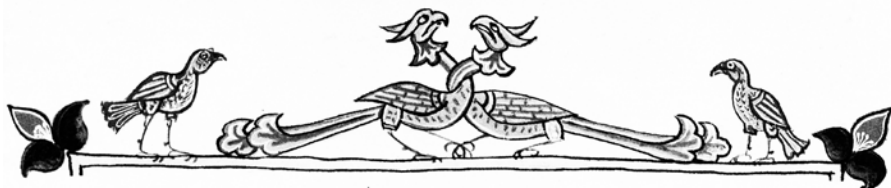
és a száraz, egyre forróbb nyár miatti vízszontagságok lelkileg próbára teszik a keresztyéneket is.”

A tábori lelkész hozzátette: a befektetett, emberfeletti energia ellenére az erbili érsekség egyre nehezebben tudja a látókörében lévőket maradásra bírni. Még elhunyt szeretteik sírja kapcsolhatná őket az anyaföldhöz, de azokat sem találják. Az elhagyott házakba való visszatérés szintén jogviták forrása lehet. „Nehéz reménytelí jövőképet mutatni. Az iraki keresztyének kevesen vannak, az elvándorlás pedig még súlytalanabbá teszi a közösségüket, hiszen megítélésük ott is létszám alapú. Ugyanakkor a szellemi tőke kiáramlása pótolhatatlannak látszó úrt hagy maga után, nemcsak a régióban, de az egész Közel-Keleten.”

A százados felhívta a figyelmet arra is, hogy ha az Iszlám Állam vereséget szenved is, a szunniták összeérnek a síita milíciákkal, és a területért folyó harc nem áll meg. „A keresztyén kisebbségek kérése, hogy óvjuk meg őket, ne legyenek áldozatai a síita-szunnita konfliktusnak saját földjükön. Ha a front újra összezár felettük, a modern keresztes lovagok rossz megítélése miatt őket fogják bántani.” Majd hozzátette: „Ők tudják, hogyan kell együtt élni a muszlimokkal, akarnak is, és képesek is lesznek rá, ha melléjük állunk.”

Jakus Ágnes

*Képek: Némedi-Varga Dávid, RKK
Megjelent: www.parokia.hu 2017. május 10.*

Programajánló – Meghívók

Csetz János emlékkonferencia

A magyar hadtörténelem jeles személyisége, az örmény-székely származású *Csetz János* honvédtábornok nemcsak szülőhazájában, de Európában és a távoli Argentínában is ismert. Bem tábornoki főnöke a kitűnő stratégia, szervező, térképész és földmérő újrakezdésekben bővelkedő életútja példát mutat a ma emberének, fiataljainak.

Ezért a Fővárosi Örmény Önkormányzat a Magyar Hadtudományi Társaság és a Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálatával Emlékkonferenciát szervez, amelyre meghívjuk Önt is.

Az emlékkonferencia **időpontja**: 2017. május 26. 9.00-13.00 óra

Helyszíne: Bp. X. Hungária krt. 9-11. Zrínyi Miklós Laktanya, Díszterem.

Az esemény ingyenes, de szigorú regisztrációhoz kötött. A regisztrációs levélben fel kell tüntetni: születési év, hely, személyi igazolvány szám, az abban szereplő teljes név, kiegészítve édesanyja nevével. A levelet a szervezes@fovarosiormeny.hu címre kell küldeni. Ennek elmulasztása esetén nem áll módjában belépni a helyszínre.

Fővárosi Örmény Klub

2017. június 15. (csütörtök) du. 17 óra – Budapest, V. ker. Városház u. 7.
Pest Megyei Kormányhivatal, Nyáry Pál terem

Irodalmi est

keretében művészek olvasnak fel rövid és humoros novellákat magyarörmény jellegzetességekről: örmény városokról és emberekről, a mindennapi életről.

Az est folyamán örmény konyak kóstoló és zene is lesz.

Beszédet mond *Esztergály Zsófia*, a Fővárosi Örmény Önkormányzat elnöke.

Mindenkit szeretettel vár a rendező Fővárosi Örmény Önkormányzat.

Támogató: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Világosító Szent Gergely búcsús szentmise Budapesten

2017. június 25-én (vasárnap) 11 órakor
a XI. kerület Orlay u. 6. szám alatti örmény katolikus templomban,
ezüstmisés áldással.

Világosító Szent Gergely búcsús szentmise Szamosújváron

2017. július 1-én (szombaton) 11 órakor
az örmény katolikus székesegyházban. Agapé és kulturális rendezvények,
Karácsony Ernő festőművész emlékkiállítás.

Képes beszámolók rendezvényeinkről

Április 23-án az Örmény Genocídium emlékére tartott szentmise után megkoszorúztuk a mártírok emlékére szentelt kereszteskövet a templom falánál. A mise után nagyszerű Zeneagapé volt, amelyen fellépett az 5 tagú *Kirkósa Család* (a leendő unokával együtt). A quartett vibrafonnal kiegészítve *Haydn, Mozart, Bartók, Kodály, Aslamazyan* műveit adta elő, igen magas színvonalon. Könnyű Nekik, bármikor tudnak próbálni, gondolhatnánk. De nagyon nehezen sikerült összehangolni az öt művész szabadidejét. Hálás köszönet érte.

Április 29-én a Farkashegyi repülőtéren rendezett közösségi találkozót a Fővárosi Örmény Önkormányzat, ahol *Keszy-Harmath Zoltán* és felesége beszélt az Apolló Fox típusú repülőgéppel május elsején induló expedíciójukról. A bográcsgulyás, pacalpörkölt, valamint sütemények és megfelelő bor hozzá feleltette a hideget és szelet. Ráadásul még repülni is lehetett a kis gépeken a város felett, amelyre felnőttek és gyermekek is örömmel jelentkeztek. A rendezvényt a Fővárosi Örmény Önkormányzat szervezte, és az expedíciót is támogatta.

Balról *Keszy-Harmath Zoltán* és felesége Nagy Máté képviselővel

Április 30. A Reménység Szigetén (1106 Budapest, Gyógyszergyári út, volt laktanya), az Erdélyi Gyülekezet székhelyén az egész napos rendezvénysorozat keretében *A Magyarországon működő erdélyi szervezetek* kiállításának megnyitójára is sor került, amelyen meghívásra részt vett az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület is. A kiállítás az egyesület 20 éves fennállását és tevékenységét színes plakátokkal, fotókkal, a tevékenységét ismertető tablókkal, az erdélyi örmény nevek feltüntetésével látványosan, színesen oldotta meg, amelyet a házigazda *Zalatnay István* gyülekezeti lelkész is kiemelt. A kiállítást *Veres Emese Gyöngyvér* néprajzkutató nyitotta meg.

Április 30-én este a Bosnyák téri Páduai Szent Antal templomban *Zsigmond Benedek* Örmény Genocídiumra emlékező előadása után *Hegedüs Valér* zongora- és orgonaművész, valamint *Ötvös Csilla* operaénekes hangversenyét élvezhettük. A hangversenyen örmény liturgikus énekek, *Bach*, *Albinoni*, *Liszt* és *Schubert* művek hangzottak el. Az estet a XII. ker. Örmény Nemzetiségi Önkormányzat és a Zuglói Örmény Önkormányzat rendezte.

Balról: *Ötvös Csilla*, *Hegedüs Valér* orgonaművész, *Hegedüs Annamária* és *Záruzné Tancsin Katalin*
 Alul: *Zsigmond Benedek*

Az Izmael család törzse – II. rész

IZMAEL MIHÁLY - szamosújvári kereskedő. Felesége: KARINGER MANURAI
Gyermekeik: 1. KAJETÁN 2. ANNA
3. ISTVÁN 4. MÁRTON 5. MIHÁLY

1. IZMAEL KAJETÁN KÁROLY

Radnót, 1810. – ?Marosvásárhely,
1880.12.06. (kereskedő)
Felesége: **PAPP MÁRIA** Szamosújvár
1814.09.30. – ?1891.01.30. Marosvásárhely
Házasságkötés: 1843.09.23. Szamosújvár
Gyermekeik:
1.1. Izmael Mihály 1836 – 1859.
1.2. Izmael Anna (1838 - 1917)
Férje: Dudutz János (1828 – 1889)
1.3. Izmael Károly (1843 – 1907)
Felesége: Dániel Amália (1848 – 1927)
1.4. Izmael Márton (1845 – 1930)
Felesége: Kondray Anna (1857 – 1907)
1.5. Izmael Ferenc (1847 – 1927)
Felesége: Bocsánczy Anna (1865 – 1942)
1.6. Izmael Katalin (1849 - .) Férje: Szentpétery Antal (1844 -)
1.7. Izmael István
Felesége: Alexa Mária (1849 – 1878)

1.3 Izmael Károly és Dániel Amália családfája

1.3 ág IZMAEL KÁROLY (1843 –
†1907. 03. 02.) Házasság: 1874. 07. 12.
Felesége: Szamosújvárnémeti DÁNIEL
AMÁLIA (1848 – †1927)

Szülei: Bazásfalvi Dániel Ödön és
Szentpétery Mária

Gyermekeik: 1.3.1 – 1.3.5.

1.3.1. IZMAEL IRMA 1875.04.09. –
†1953.09.30. Férje: Ifj. NOVÁK JÁNOS
1860.10.23. – †1946.08..05.

Gyermekeik: 1.3.1.1 – 1.3.1.4.

1.3.1.1. Novák János 1894.05.21
- 1975.10.17. Felesége: Anzelma
Habermann 1904.04.21. - 2002.08.08.

II. világháború után az USA-ba
mentek, a család azóta ott él.

Gyermekeik: 1.3.1.1.1 - 1.3.1.1.3.

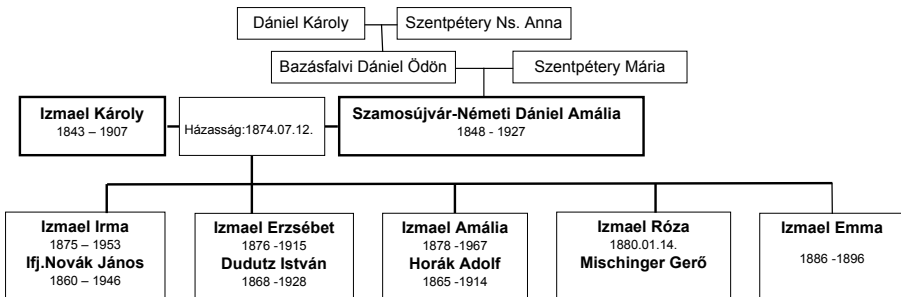
1.3.1.1.1. Novák János 1931.03.20. –
1.3.1.1.2. Novák Zoltán 1933.10.19. –
Felesége: Elizabeth Bordell 1934.06.07. –
Gyermekeik: 1.3.1.1.2.1 – 1.3.1.1.2.3.
1.3.1.1.2.1. John Novak 1959.03.02. -
Felesége:

Gyermekeik: 1.3.1.1.2.1.1 -

1.3.1.1.2.1.3.

1.3.1.1.2.1.1. John Novak 1 982.09.26. -
1.3.1.1.2.1.2. Jeremy Novak 1984.02.08. -

1.3.1.1.2.1.3. Jason Novak 1989.08.07. –

- 1.3.1.1.2.2. Patricia Novak 1966.05.16. 1911.12.31–†1985.04.02.
Férje: Russell Durbin 1965.01.30. –
Gyermekeik: 1.3.1.1.2.2.1 –
1.3.1.1.2.2.3.
1.3.1.1.2.2.1. Kimberly Durbin
1.3.1.1.2.2.2. Brooke Durbin 1987.01.26. -
1.3.1.1.2.2.3. Nicholas Durbin
1993.10.21. -
- 1.3.1.1.2.3. Susan Novak 1969.03.16.
- Férje: John Crowder 1970.08.16. -
Gyermekeik: 1.3.1.1.2.3.1 -
1.3.1.1.2.3.2.
1.3.1.1.2.3.1. Haley Crowder
1995.06.21. -
1.3.1.1.2.3.2. Meghan Crowder
1999.04.09. -
- 1.3.1.1.3. Novák Margit 1946.11.16.
- Férje: Égetoe Tibor 1936.08.31. -
Gyermekeik: 1.3.1.1.3.1 -
1.3.1.1.3.2.
1.3.1.1.3.1. Elizabeth Égetoe
1985.09.08. -
1.3.1.1.3.2. Christina Stacey 1974.11.11.
- Férje: Chris Brussalis 1964.02.22. -
Gyermekeik: 1.3.1.1.3.2.1 -
1.3.1.1.3.2.2.
1.3.1.1.3.2.1. Katherine Rose Stancil
Brussalis 2001.05.28. -
1.3.1.1.3.2.2. Sophia Helen Brussalis
2013....
- 1.3.1.2. Novák Sarlota 1898.09.10. -
†1934.02.22.
Férje: Györke István 1882.06.21. -
†1967.05.19.
Gyermekeik: 1.3.1.2.1 - 1.3.1.2.7.
1.3.1.2.1. Györke Erzsébet 1918.09.03. -
1976.02.10.
- 1.3.1.2.2. Györke Sarlota 1919.10.17 -
†2004.02.29. Férje: Megavorian Bedros
- 1911.12.31–†1985.04.02.
Gyermeke: 1.3.1.2.2.1.
1.3.1.2.2.1. Megavorian Alicia
1958.03.17. - Férje: Istók Miklós
1957.05.04. -
Gyermekeik: 1.3.1.2.2.1.1 -
1.3.1.2.2.1.3.
1.3.1.2.2.1.1. Istók Attila 1982.02.04.
1.3.1.2.2.1.2. Istók Miklós 1984.03.15.
1.3.1.2.2.1.3. Istók Örs 1992.11.06.
- 1.3.1.2.3. Györke Ilona 1920 – †1921
1.3.1.2.4. Györke Magda 1922.02.03. -
†2008.
1.3.1.2.5. Györke Márta 1923.09.06. -
†2002.03.29
- 1.3.1.2.6. Györke István 1929.07.08.
- Felesége: Száva Éva 1928.08.24. -
†1999.03.10.
Gyermekeik: 1.3.1.2.6.1 -
1.3.1.2.6.2.
1.3.1.2.6.1. Györke Éva 1956.06.09. -
1.3.1.2.6.2. Györke Mária 1958.09.09 -
Férje: Szabó István 1955.06.25. -
Gyermekeik: 1.3.1.2.6.2.1 -
1.3.1.2.6.2.3.
1.3.1.2.6.2.1. Szabó-Györke Hanga
1984.11.25.
1.3.1.2.6.2.2. Szabó-Györke Zsombor
1989.02.13.
1.3.1.2.6.2.3. Szabó-Györke István
1993.11.15.
- 1.3.1.2.7. Györke Zoltán 1932.04.01. -
Felesége: Seres Klára 1933.06.17. -
Gyermekeik: 1.3.1.2.7.1 -
1.3.1.2.7.2.
1.3.1.2.7.1. Györke Zsuzsa 1962.05.12. -
1.3.1.2.7.2. Györke Anna 1964.06.17. -
Gyermeke: 1.3.1.2.7.2.1.
1.3.1.2.7.2.1. Bessenyei Anna
1993.06.18.

1.3.1.3. Novák Károly 1900.08.04. –
†1962. Recski fogság után meghalt. Fele-
sége: Dombi Jolán

1.3.1.4. Novák Irma 1903.05.01 -
†1986.01.19. Férje: Cseh Ferenc
1898.12.03 - †1982 Braziliában éltek
Gyermeke: 1.3.1.4.1.

1.3.1.4.1. Cseh Ildikó 1932.06.10 .
- Férje: Dr. Kögl Károly 1920.07.08. -
†2008.01.24.

Gyermeke: 1.3.1.4.1.1.

1.3.1.4.1.1. Kögl Károly 1958.06.22.
Gyermekeik: 1.3.1.4.1.1.1 -

1.3.1.4.1.1.2.

1.3.1.4.1.1.1. Irene Kögl 1985.06.03.

1.3.1.4.1.1.2. Peter Kögl 1987.02.03

1.3.2. IZMAEL ERZSÉBET 1876 - 1915.
Férje: Dudutz István 1868 -1928.

Családjuk az 1.2. családfaágban: Iz-
mael Anna – Dudutz János családfájában
található.

1.3.3. IZMAEL AMÁLIA 1878 -†1967
Férje: Horák Adolf 1865 -1914.

Gyermekeik: 1.3.3.1 - 1.3.3.2.

1.3.3.1. Horák Gabriella 1905 – †1989.

1.3.3.2. Horák József 1907 - †1932

1.3.4. IZMAEL RÓZA 1880.01.14. - Fér-
je: Mischinger Gerő

Gyermeke: 1.3.4.1.

1.3.4.1. Mischinger / Marosváry János
1911.06.29 – 1988 Felesége: Liszievitz
Edit 1921.08.13 – †2008.07.29.

Gyermekeik: 1.3.4.1.1 - 1.3.4.1.2.

1.3.4.1.1. Marosváry János 1944.02.11.

Felesége: Borköles Erika 1948. –

Gyermekeik: 1.3.4.1.1.1 -

1.3.4.1.1.2.

1.3.4.1.1.1. Marosváry Zsolt 1974.12.14.

Felesége: Horváth Brigitta 1975.03.12.

Gyermeke: 1.3.4.1.1.1.1.

1.3.4.1.1.1.1. Marosváry Zsombor
2008.06.27.

1.3.4.1.1.2. Marosváry Réka 1978.04.11.

1.3.4.1.2. Marosváry István 1949.11.29.
Felesége: Csabonyi Éva 1950.08.26.

Gyermekeik: 1.3.4.1.2.1 -

1.3.4.1.2.3.

1.3.4.1.2.1. Marosváry Katalin
1981.02.18. Férje: Nagy Gábor
1979.08.05.

Gyermekeik: 1.3.4.1.2.1.1 –

1.3.4.1.2.1.2.

1.3.4.1.2.1.1. Nagy-Marosváry Lilia
Anna 2011.03.28.

1.3.4.1.2.1.2. Nagy-Marosváry Dániel
2013.08.13.

1.3.4.1.2.2. Marosváry Eszter
1984.03.20. Férje: Nerpel Szabolcs

Gyermeke: 1.3.4.1.2.2.1.

1.3.4.1.2.2.1. Nerpel Elza 2014.04.04.

1.3.4.1.2.3. Marosváry Gergely
1985.12.27.

1.3.5. IZMAEL EMMA 1886 – †1896.

A muhi csata emlékhelye (Lásd a 46. oldalon)

*Dániel Amália
és Izmael Károly*

*Alul az Izmael lányok (balról):
Amália, Róza, Erzsébet, Irma*

A Kirkósa Család zenekara április 23-án a Zeneagapén (Lásd a 37. oldalon).

Április elseje az örményeknél

Hinni kell a népi szokásoknak. Április 1. a tréfák, vidámságok, apró csínyek napja. Aki ezen a napon gálaműsort rendez, az készüljön fel a legrosszabbra.

Már a meghívó 1000 évet tévedett – 2017 helyett 1017 április elsejére hívta a nézőket. A nézők értik a tréfát, hát eljöttek. Végül is a *Budavári Házasságkötő terem* – palota pompával – igen vonzó helyszín a Gálaműsor számára.

Minden menetrend szerint indult, csak kiderült, hogy a videó-vetítésnek nem lesz hangja. Megoldottuk: a mikrofont a laptop hangfalához illesztettük. A műsor bevezetőjéhez érkezvén, a mikrofon, mint hervadt virág konyult le a mikrofonállványon. A műsorvezető kétségbeesetten állít, a mikrofon újra konyul, újra állít, újra konyul. Súlypont hibán javítunk, győztünk. Ez jól indul.

Kedves bevezetőt mond *Judák Barnabásné dr. Varga-Kovács Emese* Magyarország legszebb jegyzőasszonya, és minden hibátlan.

Kép indul, hang nincs, nem baj – *Várady Mária* a műsor szerkesztője ugyanis kívülről fújja az egész anyagot, hát zsebből idézi Darvas Ferenc zenéjét, szövegét. A kiváló zeneszerző minden stílusban, műfajban otthon van, *Darvas Ferenc* állandó alkotó társa *Szőke István JászaiMari-díjas* rendezőnek.

Aztán élő zene következik, nem lehet gikszer. Megérkezik a sztárvendég: *Bregyán Péter* Jászai Mari-díjas színművész nagy szeretettel, nagy tapssal *Várady Mária*

A Budavári Házasságkötő teremben

köszöntjük. Fény derül örmény származására is, számunkra ez mind a színészi, mind az emberi nagyság nem elhanyagolható tényezője. Nemzeti Színház – Osztrovskij *Erdő*: jó nézni a *Bregyán Péter - Mihályi Győző* párost; Pétert a tragikus színész

Várady Mária

gyönyörű szakállával, szálfa-szép termével. Rövid váltásokkal újabb páros a korszoljabajnokai múlttal is rendelkező *Tímár Éva* (érdemes művész, Járszai Mari-díjas) remek úriasszonyával, aztán berepül a képbe *Kubik Anna* szőkén, kék jelmezben (Fekete Mária munkái). Szép mint az álom és egyben erőteljes tragika. Még néznénk, de akkor holnapig itt leszünk.

Végszóra egymásra borul Anna és Péter, - mi pedig váltunk a Hervé *Nebáncsvirág* dalára. Denise zárdanövendék álnéven a színházban kuplét énekel: Jani, Juci, s a dal értő fülekre talál.

Mickolc: Büchner *Danton halála*. Jaj, az elektronika halála is! Elmegy az áram. A műsorvezető megoldja: ...Kedves nézőink, fáradjanak át a kis terembe, ahol örmény sütemények és üdítő várja önöket!"

Szünet.

A biztosító kapcsolót megtalálják a mindent megoldó fiúk *Balogh Jenő* vezetésével, és folytathatjuk az előadást. A hangulat még javult is! És folyik-csordogál a műsorfolyam, Bregyán Pétertől titkokat, háttércinkosságokat tudunk meg a profi színház kemény műfajáról. A Szőke István jegyezte előadások dinamikájáról, a hatalmas teljesítmények mögöttes küzdelmeiről, - tizennygy színmű-stációban érzékeltetve a színész kálváriáját. Mert ez szakrális áldozat. Ha nem járjuk végig a Golgotát, nem jár jutalmul a csúcs elérése. És ott fön a keresztre-feszítés élménye, ami

Schupp Gabriella színművész, *Bregyán Péter* színművész, *Andor Edit* énekművész és *Hegedűs Valér* zongoraművész

megmarad a NÉZŐBEN. Szőke István a lehetetlent ostromolta minden rendezésével. Világirodalom, Shakespeare, magyar drámák, népszínművek, adaptációk, farcek. Nem finomkodott munkatársaival-színészeivel, akik mindig kitartottak mellette. Miért? Sokan érezzük a választ.

Legendás volt a próbákon felcsattanó tapsa, ami örömet jelzett; instrukciója, ami bizarr fogalomtársítással terelte helyes útra a szerepével küzdő színészt; energiát adott a próbán, példát mutatva!

Felkészültséget és tudást követelt: A velencei kalmár pécsi színrevitelekör vallásismereti kurzusra járt munkatársaival. Előadásáról a pécsi főrabbi, Berger István írt megfontolt szép kritikát. Számon tartották mindenütt, ahol megfordult. Az állóvizet felkavarta, a színházi formanyelvet megújította, új tartalmakat közvetített. Bregyán Péter főszerepről főszerepre társult a lélek és sors ábrázolásában.

A Gálaműsor nagy hatású előadója *Hegedűs Valér* zongoraművész. Liszt Ferenc

II. rapszódiáját bravúros könnyedséggel adta elő. S a közönség hosszú vastappsal köszönte meg a játékot.

Andor Edit énekművész igazgatónő érett szép produkciót mutatott be, mindhárom áriában-dalban finom árnyalatokkal élve. Rendkívüli táncélessége megcsillant a Verdi *Álarcosbál* Oszkárjában. *Schupp Gabriella* tartalmas szerepekből építi pályáját, ami nagy jövőt sejtet. Bellini, Verdi, Hervé, Kodály, Tolcsvay dallamai ezen az estén méltón csendültek fel.

10 éves a Budavári Örmény Színház, 10. Örmény Nemzetiségi Napot tartottunk az I. kerületben, ahol hangsúlyt fektettünk az örmény származású művészek előadására. S kiderült, a színházban mindig játszottak örmény származású színészek: *Flórián Antal, Bregyán Péter, Keresztes Ildikó, László Károly, Szabó Anikó, Kalamár György, Voith Ági, Várady Mária.* Nagyteknétyű, kiváló kvalitású alkotótársak együtt a magyar színjátszás hazai templomaiban: *Mikó István, Koltai Róbert, Mihályi Győző, Helyey László, Gergely Róbert, Rajhona Ádám, Szilágyi Tibor, Tolnai Miklós, Boros Zoltán, Máté Krisztián, Kőműves Mihály, Jónás Judit.* És még sok előadásban, sokan mások.

Meglepetés számunkra, hogy körünkben köszönthettük *Ötves Erzsébetet*, Mókát, aki igazán április elsején született. Ő maga az örmény vidámság, életerő, finom elegancia, csillogó szeretet megtestesítője. Isten éltesse sokáig!

Végezetül *Csepreghy Ferenc A piros bogyelláris* népszínmű jelenetével zártunk. Kaposvár vállalta az előadás létrehozását *Molnár Piroska* és *Bregyán Péter* főszereplésével. Először 1976-ban hódított Csillag Pali huszárőrmester, Nyugat-Magyarországon, majd 1993-ban Sepsiszentgyörgyön Bregyán Péter megformálásában.

Ma is felizzik a dal ajkán, bölcs tehetsége áldásként hull a közönségre.

Köszönet illeti *Szűcs Enikő* képviselőt az örmény ízek asztalra varázsolásáért. *Sasvári-Merza Krisztina* elnökhelyettes betegen is teljesítette feladatát.

Köszönjük a Budavári Önkormányzat támogatását.

Örömmel hallgattuk *Judák Barnabásné dr.Varga-Kovács Emese* aljegyzőasszony-nak a szép köszöntőjét, akit a közönség szívébe zárta.

Tanulság: 1. Április elsején a technika ördöge a szokásosnál elevenebb, betartott nekünk.

2. A magyarörmény publikum szeretete határtalan.

3. Nem véletlen, hogy április elsején senki nem akar házasságot kötni!!!!

Várady Mária elnök

Tarnaszentmária temploma (Cikk a köv. oldalon)

Hegedűs Annamária

Örmény motívumokkal ismerkedtek a „hegyvidékiek”

Hazánk néhány településén örmény motívumok láthatók a műemlékeken. Nem véletlen ez, hiszen ősünk egy része a Kaukázus vidékéről érkezett a Kárpát-medencébe.

Kirándulásunk első állomása a **tarnaszentmáriai templom** volt, melynek déli falát mágikus csomó díszíti. Egyéb elnevezése is van e motívumnak: szalagfonatos csomódísz, keresztcsomó, végtelen hurkos fonatból alkotott mágikus csomó, végtelen csomó, *Ipolyi Arnold* „keleti kultikus egybefűzött betűcsomóról vagy írásjelről” beszél, ám az interneten matrőzcsomó és szerelmesek csomója elnevezéssel is találkozhatunk. Szintén ez utóbbi forrásból azt is megtudhatjuk, hogy a középkori hiedelemvilág szerint bajelhárító hatása volt. A felszentelt helytől távol tudta tartani a gonoszt.

Ismerkedjünk egy kicsit a fenti, Sarlós Boldogasszony tiszteletére szentelt templommal: Több építészettörténész a templom építésének idejét a X-XI. század fordulójára teszi. A templom építészeti sajátosságai kaukázusi építészeti hatást mutatnak, keleties díszítési mintakincse is a honfoglalás kori magyarság kaukázusi világával tart kapcsolatot. A kutatók közül *Ipolyi Arnold* építését a XI-XII. századra, míg *Gerevich Tibor* a XII. század közepére tette, majd *Csemegi József* a szentély építését

utóbbi időszakra, de a hajót korábbi, a IX-X. században keletről jött példák nyomán épített alkotásnak tartotta. *Major Jenő* egy tanulmányában felvetette annak lehetőségét, hogy Tarnaszentmárián *Géza fejedelem* egyik leányának volt az udvarháza. Ennek bizonyítéka azonban nem kézzelfogható. Az istenháza nemcsak régi elemeivel tűnik ki, de érdekes a XVII-XVIII.

században hozzáépített rész kősisakja is. Az igazi meglepetés akkor ér bennünket, ha belépünk a templomba. A templom egyhajós, melynek keleti végét alkotja a *patkó alakú, belül háromkaréjos, boltozott szentélyrész*, melynek padlózata magasabban fekszik a hajóénál. A hajóból hét lépcső visz föl a szentélybe. A tarnaszentmáriai templom nevezetessége a szentély alatt húzó-

dó kis altemplom, melynek középső karéjában a feltárás során egy aknasírt találtak. Erről feltételezik, hogy fejedelmi temetkezési helynek épült. A templom belső falfelületét faloszlopok díszítik, melyek felfelé keskenyednek és törzseik gazdagon tagozottak. A faloszlopoknak díszesen faragott lábazatai ugyancsak faragásokkal díszített kő padkákon állnak. Mind a hat oszlopnak más-más a díszítése: fonott mintával, levelekkel találkozunk. Az oszloptörzsek csigavonalas és lépcsőszerű díszítései

fafaragási ősi előzményekre, hagyományokra utalnak.

Mezőkövesden ugyan nem láttunk örmény motívumokat, a magyarörményeket azonban a matyó művészet is érdekelte. A *Szent László*-év aktuálissá tette a szentről elnevezett templom látogatását. A XIV. században emelt templomot a XVIII. században bővítették, természetesen barokk stílusban. Az egykori szentély ma kápolna, s a templomhajóval közös falán *Takács István* csodálatos freskójában gyönyörködhet az érdeklődő: az Únapi körmeneten résztvevők matyó népviseletben lépdelnek. E freskó arra ösztönzött bennünket, hogy felkeressük a helyi születésű

Takács István (1901-1985) emlékmúzeumát. A gyűjteményes tárlat 11 termében több mint 200 alkotás látható: tájképek, csodálatos portrék, munkábrázolások, életképek, színekompozíciók; a legkisebb vázlatoktól a monumentális munkákat megidéző, 4-5 méteres kartonrajzokig.

Takács István felbecsülhetetlen, sokszínű és rendkívül gazdag életművének legfontosabb darabjai az ország 290 templomában található falfestmények, oltár- és táblaképek, nagyböjti leplek, stációsorozatok. Legismertebb alkotása az egi bazilika kupolafreskója. A művész ihletett képei emberi nagyságát, tiszta lelkületét, hitét, alázatát, a felettünk álló iránti tiszteletét, szeretetét sugározzák.

Nemcsak freskofestészetéről vált híressé, hanem művészi tevékenységét a festészet más területein is megmutatta. Matyóföld és

A mezőkövesdi Szent László templom

közössége iránti szeretete érződik a képein, de kiemelkedő szerepet vállalt a matyó hagyományok megőrzésében is. Ezt bizonyítják egy-egy külön termet megtöltő változatos divattervei, motívum-feldolgozásai, üvegablakokhoz készített tervei. A rendkívül gazdag gyűjteményt a lelkes, részletes tájékoztatást nyújtó *Laczkó Pető Mihály* átlátvezetésével tekintettük meg.

Bár a Matyó Múzeumot idő hiányában kihagytuk, ennél talán még érdekesebb területre vitt utunk: a Hadas Városrészebe. Apró telkeivel, szabálytalanul kanyargó utcákkal, meszelt falú, nádtetős parasztházaival 150-200 év távlatából idézi fel az egykori mezővárosi életformát. Napjainkban a Mezőkövesden tevékenykedő neves kézműves mesterek alkotó házáinak, így az élő matyó népművészetnek autentikus színhelye.

A hadas tulajdonképpen atyafiságot jelent: az egymással rokon családokat neveztek hadaknak, akik sok esetben egy udvaron vagy közeli szomszédságban maradtak. A településrész építészetiileg ezt a szerkezetet őrzi, innen kapta a nevét.

A terület szívében áll a Népi Művészetek Háza, körülötte tájházak, védett népi épületek láthatók. Legismertebb népművésziünk, *Kisjankó Bori* (1876-1954) otthonában emlékházat rendeztek be. Az 1850 körül épült ház máig is híven őrzi a mezőkövesdi népi építészet jellegzetességeit, a lakásbelső pedig a híres „íróasszony” (hímzés mintarajzoló) tárgyait.

Az ősi városrészben lévő népi lakóházakban az egyesület tagjai műhelyeket rendeztek be, ahol mesteriségüket gyakorolják, legszebb darabjaik itt készülnek. A látogatók bepillanthatnak a különféle kézműves mesterségek fortélyaiába és ajándéktárgyakat is vásárolhatnak. A

teljességre itt sem törekedhettünk, de felkerestük *Kovács Szabolcs* bútorfestő alkotóházát; a *Gari Takács Margit* zeneházát, ahol a népi hangszerekkel (okarina, regössíp, dobromb, pásztorfurulya, kaval, tilinkó, koboz) ismerkedtünk. A tűzzománcos házban *Pótáné Bartók Annamária* mutatta be az elkészítés fortélyait, csodás munkáit. A szövőházban pedig *Laczkó Pető Mihály* és felesége, *Tábori Aranka* fogadott, s vette elő a szebbnél szebb viseleteket, kézimunkákat. Házukon az egyetlen kőkeretes ablakot láthattuk. Fájó szívvel váltunk meg a népművészet remekeitől, ám még két állomásunk is hátra volt.

A **muhí csata emlékhelyét** elsősorban az örmény motívum miatt kerestük fel. A 750. évforduló alkalmából kialakított emlékhely bejáratán ugyanis a magyar királyi jogaron lévő végtelen csomóval teljesen megegyező kaukázusi mintát láttunk.

Az olvasók biztos rögtön kitalálják, miért látogattunk **Feldebrőre**. Az eredeti templom a keleti, bizánci kereszténység centrális templomainak alaprajzi elrendezését követte. Az atleplom Nyugat-európai mintára készült, ahol a halottkultusz a XI. századi megerősödésével gyakori volt az atleplomépítés. A feldebrői templom

európai jelentőségét az adja, hogy a honfoglalást követő évszázad történelmi viharaiiban – amikor még nem dőlt el végérvényesen, hogy a magyarság a nyugati, avagy a keleti kereszténységet választja – olyan épület épült, amely ötvözi a keleti és a nyugati keresztény építészet elemeit. A 11. században épült román stílusú templom és altemplom építéséről nincsenek írott emlékek. Az építető királyi rangú személyiség lehetett, bizonyára *Aba Sámuel*, aki uralkodása előtt építtette a templomot, majd halála után ide temették. Az első 20x20 méter, négyzet alaprajzú templomból igen kevés maradt fenn. Az ásatások alapján ez román stílusú templom öthajós, centrális épület volt, középen toronnyal. A 12–13. század fordulóján átalakított templomot nevezik második templomnak, a korábbi öthajós templom ekkor háromhajós, az eredetileg centrális alaprajzú épület kereszt alakú lett. A későbbi századok során többször átépítették, így a XV. században is, amikor a templom déli homlokzatán gótikus ablakokat nyitottak. 1743-ban jelentős átépítést hajtottak végre a templomon, *Grassalkovich Antal* költségén. Ekkor falazták el az altemplomot és távolították el

a templom közepének pillérsorát, így az ebből adódó statikai hibák és a mennyezet megrepedezése miatt 1785-ben ismét rekonstrukciót hajtottak végre az épületen. 1793-ban vihar tett kárt az épület tetőzetében. Az 1870-es években *Henszlmann Imre* fedezte fel az altemplom középső szakaszát, falain a páratlan falfestményekkel. 1897-ben *Gerecze Péter* kezdett ásatásokat, majd *Lux Kálmán* és *Erdei Ferenc* dolgozott a helyreállításokon. Az altemplom húsz méter hosszú hajóját szokatlan tagolású, zömök, kezdetlegesen faragott, erőteljes oszlopkötegek osztják ketté. Ezek tartják az épségben megmaradt kőboltozatot, amin a bizánci stílusú freskómaradványok láthatóak. A kelet felé eső szentélyben Krisztus látható az evangélista szimbólumok és angyalok között, a hajóban próféták és apostolok, valamint Káin és Ábel jelenete lelhető fel.

A csoport tagjai rendkívül sok ismerettel bővítették tudásukat, s elismeréssel szóltak *Gondos Béla* idegenvezetéséről, a XII. Kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat szervezőmunkájáról. Az önkormányzat szerény mértékben a kirándulás költségeihez is hozzájárult.

Magyarul is olvasható az örmény kultúra alapműve

Bemutatták „A bánat könyvét”

Április 20-án mutatták be a budapesti Litea Könyvesbolt és Teázóban *Naregi Szent Gergely* „A bánat könyve: Beszélgetés a szív mélyéből Istennel” című művét, melyet a Kairosz Kiadó adott ki Szám László fordításában.

A XXIV. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál megnyitójának napján a Litea Könyvesbolt és Teázóban egy különlegességet mutattak be, az örmény kultúra alapművét: *Naregi (Nareki) Szent Gergely (Grigor/Krikor Naregaci/ Narekaci)*, a 10. század végén élt örmény szerzetes *A bánat könyve* című imádságos könyvét.

A könyvbemutatón és az azt követő pódiumbeszélgetésen többek között részt vett Szám László fordító, *Várady Mária*, a budavári örmény önkormányzat vezetője és *Mezei Károly* szerkesztő, a Kairosz Kiadó munkatársa; közreműködött *Kovács Olga* színművésznő, az Urartu örmény színház tagja.

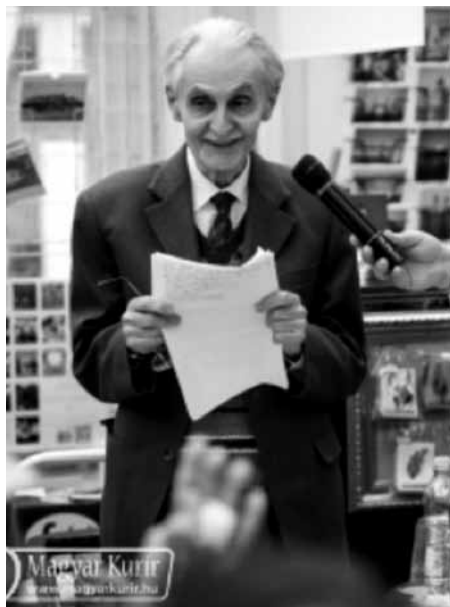
Naregi Szent Gergely e műve – az 5. századi Szentírás-fordítástól eltekintve – az egyik legkorábbi és leggyakrabban kinyomtatott örmény könyv, amelyet már a középkorban is sokan másoltak és nagyra értékelték. Azon az ókori nyelven szólalt meg, amely mindmáig az örmény liturgia hivatalos nyelve – olvasható a könyv előszavában.

Naregi Szent Gergely művét Örményországban „Nareg-bibliának” nevezik;

minden könyvesboltban kapható, számtalan kiadásban megjelent, és „minden örmény párnája alatt” ott van.

Az eredetileg gyógy-szerkutató Szám László elmesélte, hogyan kezdett az örmény katolikus liturgia, különösen a liturgikus zene hatására az örmény egyházi nyelvvél foglalkozni, mely a liturgia és a Biblia nyelve egyaránt. Megemlítette, hogy már fordította a kötetet, amikor

Szám László

megérkezett az örömhír: *Ferenc pápa* egyházdoktorrá avatja Naregi Szent Gergelyt. A szentatyja döntése az egész világ figyelmét a 10. századi örmény szerzetesköltő remekművére irányította, melyet *Siralma* könyve, illetve *Siralmas panaszok* címen is ismerhetünk. Szerzője akkor élt – hívta fel rá a figyelmet a fordító –, amikor Magyarországon még az Árpád-házi fejedelmek uralkodtak; élete utolsó éveiben keresztelték meg *Szent István* királyt.

Gergely születésekor Örményország – az első ország, ahol államvallássá lett a kereszténység – már másfélezer éves államiságra tekinthetett vissza. A kolostorokban mintegy ötszáz éve írták és másolták a kódexeket, fordították az akkori világ legjelentősebb alkotásait. Iskolákat nyitottak, ahol tanították a népet; Nagy Szent Nerszész már az 5. században öregeket és fogyatékosokat gondozó intézményeket hozott létre.

Ezután Szám László arról beszélt a hallgatóságnak, milyen hatások vezették őt *A bánat* könyve magyarra átültetése felé. Megemlítette *Schütz Ödön*, a hazai armenisztika legendás alakjának munkásságát, aki váratlan halála miatt *A régi örmény irodalom kincsestárának* (*Bibliotheca Caucasic*a sorozat) csupán első kötetével készült el. Szám László hangsúlyozta *Diós István* szerepét, aki felkérte őt az örmény témához szakértőnek a *Magyar katolikus lexikon* munkálatai során, s aki biztatta őt, hogy minden mást tegyen félre, csak Naregi Szent Gergely főművének fordításával foglalkozzon.

Ferenc pápa 2016-os örményországi útja során, Jerevánban mondott beszédében Naregi Szent Gergelyt idézte, akit a „béke tanítójaként” is meg lehetne határozni. „Ezt írta abban a csodálatos

könyvben, amelyre szívesen gondolok úgy – mondta a szentatyja –, mint »az örmény nép lelki alaptörvényére«: »Emlékezz meg, Uram, azokról, akik az emberiségben a mi ellenségeink, de javuk érdekében: bocsáss meg nekik, és légy hozzájuk irgalmas! [...] Ne pusztítsd el azokat, akik belém harapnak: alakítsd át őket! Tépd ki a bűnös földi magatartást, és gyökereztesd meg a jót bennem és bennük« (*Siralma* könyve, 83,1–2).”

*Kifürkészhetetlen Magasságbeli, félelmetes hatalom,
Teremtmények Ura, mennyei Király,
Angyalok alkotója, aki megformáltad a lelkeket és tüzes lényeket alkottál,
Lelkek jóságos vezére, oltalmazó jobb kéz,
Mégfáradottak békesége, a világság látomása,
Tündöklő üdvösség, a boldogság útja,
Az élet oka, értelem forrása,
Gonoszságtól megtisztító megváltás, a békeség hírének nyugalma,
Erő bástyája, oltalom védőgátja,
A nagy áldás lángból font kerítése,
engesztelékenység határa,
A siralmaknak és vallomásoknak ezzel a könyvével kérem,
Az emberi fajból való ellenségeinkről is jóságosan emlékezz meg,
Terjessz ki rájuk is a megbocsátást és irgalmat.*

(Részlet 83. könyörgésből)

A továbbiakban Szám László *Hovhanessian Eghia* életéről és műveiről mesélt a közönségnek, ízelítőül pedig Kovács Olga színművész felolvasott néhány bekezdést az *Arménia népe* című, 1934-es könyvéből, melyben az örmény népről ad általános jellemzést a szerző.

Hovhanessian Eghia Isztambulban született, családja az üldözések elől menekült

Balról Várady Mária

először Bulgáriába, majd Németországba; 1901-ben telepedett le Budapesten. Ügyvéd végzettséggel rendelkezett, többek között a premontrei rend jogtanácsosa volt, amellett a magyarországi örménység kutatója, illetve gödöllői lokálpatriótaként a *Gödöllői Hírlap* felelős szerkesztője. A művéből felolvasott részletek is arról tanúskodtak: a 20. század elején is nagy tiszteletnek örvendett a naregi szerzetes imádságos könyve, rendszeresen olvasták, „sok házbán, különösen műveltebb körökben gyakran látni az asztalon”; a mindennapi életben pedig az örmények gyakran hivatkoztak Naregi Szent Gergely mondásaira mint életbölcösségekre.

Naregi Szent Gergely (945/50–1003)

Örmény szerzetes, költő. A Ván-tó déli partján, a hegyekben, a naregi kolostorban nevelkedett, majd ugyanott tanított. Életét aszketikus szemlélődésben élte le. Szentként tisztelték, sírja zarándokhellyé

vált. 1002-ben befejezett imakönyve, a *Voghperkuthjun* (*Síralmas panaszkok*) a misztikus irodalom különlegessége, az örmények között közkedvelt volt, és egyszerűen Nareknek nevezték.

A legenda szerint hithűsége kivizsgálására egy papi bizottságot küldtek ki, de Gergely céljukat megsejtve asztalhoz ültette őket. Két galambot süttetett, de a vendégek a pénteki böjt megszegése miatt felháborodva tiltakoztak. Erre a szent a galambokhoz fordult: „Keljetek szárnyra, és térjete vissza dúcotokba” – mire azok életre keltek, és elrepültek. A küldöttek pedig térdre borultak, és a szerzetes bocsánatát kérték.

Emléknapját az Örmény Apostoli Egyházban október 13-án, a Szent Fordítók napján, az Örmény Katolikus Egyházban szeptember 2-án ünneplik.

Szent II. János Pál ezt mondta *A bánat könyvé*ről:

„Naregi Szent Gergely megjárta az emberi reménytelenség sötét mélységeit, és elvitte oda a kegyelem ragyogó világosságát, hogy a reménytelenségben is fényt adjon a hívőknek. Ez a könyv bátorította az örmény keresztényeket arra, hogy állandóan imádkozva az örmény történelem legtragikusabb pillanataiban is erőt mérítsenek belőle, és a megpróbált nép keresztény hitét megőrizve újjászülessen.”

(Megjelent: Magyar Kurír 2017. április 21. Verestói Nárcisz, Fotó: Merényi Zita. Szerkesztett változat.)

A gyergyóditrói katolikus templom üvegablakai

Az alábbi erdélyi örmény családok támogatták az üvegablakok létrejöttét: Kopacz, Molnár, Kristóf, Tarisnyás, Mélik, Lázár, Lukács, Kiss, Deák, Miklós, Keresztes.

Ez is bizonyítja a településen nagy számban élő erdélyi örmények jelenlétét.

Puskás Attila börtönévei

(Megtorlás Erdélyben)

Különös hadbíróági tárgyalásra került sor 1959. szeptember 16-án. A Kolozsvári III. Hadtest Katonai Törvényszéke marosvásárhelyi kiszállításán a mellényszabóból „hadbíró őrnaggyá” avasztált Macskási Pál vezette tanács a csikszeredai Római Katolikus Főgimnázium – ma Márton Áron nevét viseli – hat tanárának és öt diákjának perében hozott ítéletet.

1959. április 13-ával kezdődően a Securitatehoz kerültek Sántha Attila gimnazista rendszerellenes versei. Először a diákokat tartóztatták le, majd június 6-a és augusztus 7-e között sorra kerültek a tanárok, akiket a magyar forradalom idején tanúsított „ellenséges” magatartással vádoltak. Az elsőrendű vádlott *Puskás Attila* volt, aki 1931. augusztus 9-én született Kolozsváron, és letartóztatásának időpontjában – 1959. május 12. – Csikdánfalván természetrajzot tanított. A bűnjel, a corpus delicti, az Október 23 című verse volt, amelyet 1956 novemberében *Lőrincz János* tanártársa esküvőjén szavalt el. Ezután egypercnyi csenddel adóztak a szabadságharcban elesettek emlékének. Ezért „a társadalmi rend elleni szervezkedés” mellett „tiltott kiadványok, többek között saját ellenforradalmi verseinek terjesztésével” is vádolták. A vádirat szerint Puskás Attila a magyar forradalom leverése után vádlott-társaival elhatározta: többet nem néznek szovjet filmet,

tiltakozásul, amiért a szovjet csapatok leverték a magyar forradalmat. A vád szerint: Puskás Attila 1957. március 15-én, a díszgyűlés alkalmával, „eltorzítva”, „a szocialista rendszerrel szemben állóan mutatta be az 1848–49-es magyar forradalom kitérésének jelentőségét”. Telve nacionalista és sov-

iniszta eszmékkel, megszerzte az 1943-ban, a Horthy-rendszer idején kiadott *Gábor Áron* című színdarabot, amelyet tanulmányozásra átadott diákjainak, célja a színdarab bemutatása volt.

A Kolozsvári III. Hadtest Katonai Törvényszéke a Btk. 209. szakasza 1. pontja és a 325. szakasz előírásai alapján az 1959. szeptember 16-án kihirdetett ítéletében *Puskás Attilát* 20, *Palczser Károlyt* 15, *Bereczk Lajost* és *Kovács Gyulát* 8–8, *Lőrincz Jánost* 7, *Kovács*

Dénest 6 év börtönbüntetésre ítélte. Mindannyian tanárok voltak. Az öt diák büntetése: *Sántha Imre* – későbbi neves keramikus – 7, *Szőcs László* 7, *Vorszák János* 7, *Zsók László* 6, *János László* 3 év börtön.

1996 szeptemberében Puskás Attilával a szamosújvári börtön földalatti kazamatáiban térdig vízben készítettem tévéfelvételt: a magánzárkákban, az úgynevezett „izolare”-ban az átható nedvesség csontig hatolt, átjárta a rabruhát, nappalra felhúzták a falra a priccset, nem szabadott leülni, csak minden két napban adtak egyszer ételt. A cél: a politikai foglyok fizikai megsemmisítése.

Albert Levente felvétele

Goiciu Petre, a szamosújvári börtön szadista parancsnoka azzal fogadta a rabokat: innen csak borítékban fognak szabadulni! Vagyis: levélben értesítik a hozzátartozókat a halálukról. Puskás Attila a szabadulásáig, 1964. augusztus 3-ig a szamosújvári börtönben raboskodott. Akkor az Amerikai Egyesült Államok nyomására a politikai foglyok nagy részét szabadon engedték. Fontos hangsúlyoznunk: Romániában nem volt közkegyelem, csak a büntetés le nem töltött részét engedték el. Még 1966 után is folytak a politikai indíttatású bebörtönzések. Puskás Attila szabadulása után Sepsiszentgyörgyön talált menedéket. A Háromszékben folytatásokban megjelenő, családja és saját maga „nótáztatásáról” szóló sorozata alulírottak igazi olvasmánycsemege. Még akkor is, ha ismerem, áttanulmányoztam periratát, őrzöm az Október 23 című verse rekonstruált példányát, a család történiáját: mint a hófehér gyolcon a vér, a megszenvedett élet hitelessége süt át minden során! Ismerem természetrajzi munkáit. Főművének a *Csáky Ernővel és dr. Rajnai Zoltánnal* közösen írt, 2012-ben Budapesten megjelent *Puskás Tivadar*, a nagy magyar feltaláló című kötetét tartom. Ebben állít méltó emléket Gyergyóditróból származó nagy ősenek. A magyar forradalom leverésének 60. évfordulóján a Puskás Attila által utólag rekonstruált verstöredékét mellékeljük.

Tófalvi Zoltán

Október 23

*A népek Dávidja Góliátra támadt,
megrázta ólmos szolgálancsait,
a holt bálványra sújtott, s robajjal
zuhant hazug tekintély, hála, hit.*

*Akit temetnek, tudta-e sorsát?
(Az elgázolt kislány halott.)
Rejtett-e szívében – alvadt vére már –
a diák egy gyáva szólamot?*

*(...) De itt csak a képzelet mereng
s fegyvertelen forrt az indulat,
sóhajba oszlik vágunk, s a tett
félúton marad,
a zsarnok gyötrelmeinken nevet.*

*Testvéreim, ránk tekintsetek!
Hitványabb anyag mi sem vagyunk.
Ma üdvözlét nektek, bátor magyarok!
(holnap talán már nem szólhatunk).
De most minden némuljon el,
a nem méltó ne köpje átkát.*

*Vackába bújjon szétrohadni,
kit most szent tűz nem hevít,
ezer évig urát szolgálja,
tűrjön, mert túrni tud,
messzebb ne lássson, mint ön maga,
ne érdekelje, hova jut.*

Forrás: Háromszék 2016. november 5..

Olvasói levél

KIRÁLYHÁGÓMELLÉKI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET – NAGYVÁRAD
Cum Deo pro patria et libertate

TÓKÉS LÁSZLÓ

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Dr. Issekutz Sarolta elnökasszonynak

Budapest

Kedves Elnökasszony!

A düh és a tehetetlenség érzése fogott el a magyarörmény ügyben íródott levelei olvasásán. **Bálint Júlia** asszony jóvoltából ugyanis hozzám is eljutott megkeresése.

Noha nem tartozom a magyarságukban is kiváló közösségük körébe, hányattatott és méltatlan helyzetüket teljes mértékben a magaménak érzem. Hihetetlen, hogy a magyar hazában minő megpróbáltatásoknak vannak kitéve. (Mintha erdélyi magyarok volnának...) Bárcsak segíteni tudnék sorsuk rendezésében!

Megköszönve köztünk való gyakori jelenlétét és szolgálatát, önkormányzati jogaik visszaszerzése reményében küldöm testvéri jókívánságaimat:

Brüsszel, 2017. május 10.

Tőkés László

Az örmény naptárból

Erre az időre esik általában *Világosító Szent Gergely ünnepe*, amely az ereklyéjének megtalálása. Napjainkra jóformán csak az ő kultusza maradt meg az örmény szentek közül Erdélyben és Budapesten. Budapesten és Szamosújváron ekkor van a búcsú, mely jelentős esemény napjainkban is (jóllehet a város nagytemploma a Szentháromság tiszteletére van szentelve!). Június 8-án és 9-én vértanúinóket ünneplünk: előbb *Szent Hripszime* és társnői, majd *Szent Gajane* és társnői. Valamikor nagyobb volt a tiszteletük, mint azt fennmaradt barokk-kori képeik bizonyítják. Annak ellenére, hogy feledésbe merültek, azért imádkozhatunk hozzájuk, mert Ők mint nemzeti szentek, ma is örmény pártfogók.

Dr. Sasvári László

**A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet
egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete**

PK-142

Szervezet / Jogi személy szervezeti egység neve:

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Az egyszerűsített éves beszámoló mérlege

(Adatok ezer forintban)

	Előző év	Előző év helyesbítése	Tárgyév
ESZKÖZÖK (AKTÍVÁK)			
A. Befektetett eszközök	120		120
I. Immateriális javak	120		120
II. Tárgyi eszközök			
III. Befektetett pénzügyi eszközök			
B. Forgóeszközök	3 249		285
I. Készletek			
II. Követelések	14		16
III. Értékpapírok			
IV. Pénzeszközök	3 235		269
C. Aktív időbeli elhatárolások			
ESZKÖZÖK ÖSSZESEN	3 369		405
FORRÁSOK (PASSZÍVÁK)			
D. Saját tőke	3 367		385
I. Induló tőke/jegyzett tőke	2 388		1 019
II. Tőkeváltozás/eredmény	-1 369		2 348
III. Lékötött tartalék			
IV. Értékelési tartalék			
V. Tárgyévi eredmény alaptevékenységből (közhasznú tevékenységből)	2 348		-2 982
VI. Tárgyévi eredmény vállalkozási tevékenységből			
E. Céltartalékok			
F. Kötelezettségek	2		20
I. Hátrasorolt kötelezettségek			
II. Hosszú lejáratú kötelezettségek			
III. Rövid lejáratú kötelezettségek	2		20
G. Passzív időbeli elhatárolások			
FORRÁSOK ÖSSZESEN	3 369		405

Ny.v.:6.5 A nyomtatvány papír alapon nem küldhető be!

Nyomtatva: 2017.04.03 14.23.05

A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete

PK-142

Szervezet / Jogi személy szervezeti egység neve:

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Az egyszerűsített éves beszámoló eredmény-kimutatása

(Adatok ezer forintban.)

	Alaptevékenység			Vállalkozási tevékenység			Összesen		
	előző év	előző év helyesbítése	tárgyév	előző év	előző év helyesbítése	tárgyév	előző év	előző év helyesbítése	tárgyév
1. Értékesítés nettó árbevétele									
2. Aktivált saját teljesítmények értéke									
3. Egyéb bevételek	6 242		4 193				6 242		4 193
ebből:									
- tagdíj	172		154				172		154
- alapítótól kapott befizetés									
- támogatások	6 070		3 706				6 070		3 706
4. Pénzügyi műveletek bevételei									
A. Összes bevétel (1+2+3+4)	6 242		4 193				6 242		4 193
ebből: közhasznú tevékenység bevételei									
5. Anyagjellegű ráfordítások	3 309		6 062				3 309		6 062
6. Személyi jellegű ráfordítások	135		1 113				135		1 113
ebből: vezető tisztségviselők juttatásai									
7. Értécsökkenési leírás									
8. Egyéb ráfordítások	450						450		
9. Pénzügyi műveletek ráfordításai									
B. Összes ráfordítás (5+6+7+8+9)	3 894		7 175				3 894		7 175
ebből: közhasznú tevékenység ráfordításai									
C. Adózás előtti eredmény (A-B)	2 348		-2 982				2 348		-2 982
10. Adófizetési kötelezettség									
D. Tárgyévi eredmény (C-10)	2 348		-2 982				2 348		-2 982

Ny.v.: 6.5 A nyomtatvány papírr alapon nem küldhető be!

Nyomtatva: 2017.04.03 14.23.05

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2017. évi beszámolója és közhasznúsági melléklete teljes terjedelmében az egyesület honlapján: www.magyarormeny.hu olvasható.

**A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet
egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete**

PK-142

Szervezet / Jogi személy szervezeti egység neve:

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Az egyszerűsített éves beszámoló eredmény-kimutatása 2.

(Adatok ezer forintban.)

	Alaptevékenység			Vállalkozási tevékenység			Összesen		
	előző év	előző év helyesbítése	tárgyév	előző év	előző év helyesbítése	tárgyév	előző év	előző év helyesbítése	tárgyév
Tájékoztató adatok									
A. Központi költségvetési támogatás	4 450		2 500				4 450		2 500
ebből: - normatív támogatás									
B. Helyi önkormányzati költségvetési támogatás	450		700				450		700
ebből: - normatív támogatás									
C. Az Európai Unió strukturális alapjaiból, illetve a Kohéziós Alapból nyújtott támogatás									
D. Az Európai Unió költségvetéséből vagy más államtól, nemzetközi szervezettől származó támogatás									
E. A személyi jövedelamadó meghatározott részének adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló 1996. évi CXCVI. törvény alapján kiutalt összeg	230		293				230		293
F. Közszolgáltatási bevétel									

Könyvvizsgálói záradék

Az adatok könyvvizsgálattal alá vannak támasztva.

Igen

Nem

Ny.v.:6.5 A nyomtatvány papír alapon nem küldhető be!

Nyomtatva: 2017.04.03 14.23.05

A kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet egyszerűsített beszámolója és közhasznúsági melléklete

PK-142

Szervezet / Jogi személy szervezeti egység neve:

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

7. Közhasznú jogállás megállapításához szükséges mutatók

(Adatok ezer forintban.)

Alapadatok	Előző év (1)	Tárgyév (2)
B. Éves összes bevétel	6 242	4 193
ebből:		
C. A személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról szóló 1996. évi CXXVI. törvény alapján átutalt összeg	230	293
D. Közszolgáltatási bevétel		
E. Normatív támogatás		
F. Az Európai Unió strukturális alapjaiból, illetve a Kohéziós Alapból nyújtott támogatás		
G. Korrigált bevétel [B-(C+D+E+F)]	6 012	3 900
H. Összes ráfordítás (kiadás)	3 894	7 175
I. Ebből személyi jellegű ráfordítás	135	1 113
J. Közhasznú tevékenység ráfordításai		
K. Tárgyévi eredmény	2 348	-2 982
L. A szervezet munkájában közreműködő közérdekű önkéntes tevékenységet végző személyek száma (a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvénynek megfelelően)		
<i>Erőforrás ellátottság mutatói</i>	<i>Mutató teljesítése</i>	
	<i>Igen</i>	<i>Nem</i>
<i>Ectv. 32. § (4) a) [(B1+B2)/2 > 1.000.000, - Ft]</i>	☒	☐
<i>Ectv. 32. § (4) b) [K1+K2>=0]</i>	☐	☒
<i>Ectv. 32. § (4) c) [(I1+I2-A1-A2)/(H1+H2)>=0,25]</i>	☐	☒
<i>Társadalmi támogatottság mutatói</i>	<i>Mutató teljesítése</i>	
<i>Ectv. 32. § (5) a) [(C1+C2)/(G1+G2) >=0,02]</i>	☒	☐
<i>Ectv. 32. § (5) b) [(J1+J2)/(H1+H2)>=0,5]</i>	☐	☒
<i>Ectv. 32. § (5) c) [(L1+L2)/2>= 10 fő]</i>	☐	☒

Ny.v.:6.5 A nyomtatvány papír alapon nem küldhető be!

Nyomtatva: 2017.04.03 14.23.05

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület huszadik évfordulója tiszteletére rendezett kiállítás megnyitóján dr. Issekutz Sarolta elnök. (Reménység Szigete, április 30.)

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.
Postacím: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel/fax: 06(1) 201-1011

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kéthavonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja:

a Fővárosi Örmény Önkormányzat

(1054 Budapest, Akadémia u. 1. I. emelet 179, telefon: 332-1791)

(félfogadás: hétfőn 16.30–18.30 óráig, fovarosiormeny2014@gmail.com),

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Felelős főszerkesztő és kiadó: **dr. Issekutz Sarolta**

Munkatársak: Dr. Sasvári László, dr. Issekutz Sarolta, Bálintné Kovács Júlia (Kolozsvár)

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel/Fax.: (1) 201-1011

Lapzárta: minden páratlan hónap első hétfőjén!

Tördelés: Harsáczki György

Nyomdai munkák: Pannónia Nyomda Kft.